

**ИЗБОРНОМ ВЕЋУ
ПРАВОСЛАВНОГ БОГОСЛОВСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Предмет: Реферат Комисије за избор у звање редовног професора за ужу научну област **Систематска теологија / тежиште истраживања: Екуменско богословље**, са пуним радним временом.

Одлуком Изборног и Наставно-научног већа Православног богословског факултета Универзитета у Београду о расписивању конкурса (број 0104359/3) од 28. 05. 2026. године и Решењем о образовању комисије за припрему реферата за избор у звање редовног професора за ужу научну област **Систематска теологија / тежиште истраживања: Екуменско богословље** (број 0205-336/3) од 02. 06. 2026. године, изабрани смо у Комисију за припрему реферата о пријављеним кандидатима за избор у звање редовног професора за ужу научну област **Систематска теологија / тежиште истраживања: Екуменско богословље**, са пуним радним временом.

После детаљног увида у предложени конкурсни материјал имамо част и задовољство да Изборном и Наставно-научном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду поднесемо следећи:

РЕФЕРАТ

На расписани јавни конкурс, објављен 10. јуна 2026. године на сајту Националне службе за запошљавање у публикацији „Послови” (број 1200) као и на интернет страници ПБФ, пријавио се један кандидат, који је уз пријаву уредно приложио сву конкурсом предвиђену документацију. Пријављени кандидат је **др Раде Кисић**, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Кандидат: проф. др Раде Кисић

1. ОСНОВНИ БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Раде Кисић је рођен 21. децембра 1977. године у Требињу, где је завршио основну школу и гимназију „Јован Дучић“. Након завршене средње школе, у септембру 1997. године уписује студије на Православном богословском факултету. Основне студије завршава 2004. године са просечном оценом 9,17.

У октобру 2004. године уписао је докторске студије на Католичком теолошком факултету Вестфалијског Вилхелмовог универзитета у Минстеру. Током ових студија стипендиран је од стране фондације *Renovabis* и Министарства вера Владе Републике Србије, а у последњој години студија добио је докторску стипендију Вестфалијског Вилхелмовог универзитета. Докторску тезу насловљену „*Patria caelestis*. Есхатолошка димензија теологије Св. Григорија Двојеслова“ („*Patria caelestis*. Die eschatologische Dimension der Theologie Gregors des Großen“) одбранио је 2010. године са оценом „*magna cum laude*“.

У периоду од јула до августа 2015. године др Кисић је у оквиру постдокторског истраживачког пројекта боравио на Католичком теолошком факултету Вестфалијског Вилхелмовог универзитета у Минстеру. Овај пројекат је био стипендиран од стране DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst).

После докторских студија био је ангажован као сарадник Педагошко-катихетског института Православног богословског факултета. У јуну 2011. године изабран је за доцента, у септембру 2016. за ванредног професора, а новембру 2021. године реизабран је за ванредног професора на Групи за Систематско богословље Православног богословског факултета. Средња вредност оцена педагошког рада добијена у студентским анкетама током последњих 5 година износи 4,81.

Поред наставно-научног рада на Православном богословском факултету др Кисић је наставник (од школске 2016/2017. године) на мастер академским студијама „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама“ (Студије при Универзитету) и као председник (од 20. 11. 2018. године) Програмског савета на истим студијама. Такође, будући да су ове студије по други пут акредитоване 2021. године, др Кисић је руководио процесом израде плана и програма ових студија. Поред тога, др Кисић је као наставник ангажован и на докторским студијама на Католичком богословском факултету Универзитета у Загребу (од школске 2017/2018. године), а у академској 2023/24. години био је наставник на Универзитету у Источном Сарајеву – Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки“ у Фочи.

Решењем Министарства просвете и културе Републике Српске од 04. 07. 2018. године др Кисић је био именован за члана Комисије за лиценцирање другог циклуса студијског програма *Међурелигијске студије и изградња мира* на Православном богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву.

Поред тога др Кисић је био члан Комисије за писање извештаја за избор у звање вишег асистента на Православном богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву (одлука од 08. 04. 2019. године). Такође, био је члан Комисије за преглед и оцену докторске дисертације на Факултету политичких наука Универзитета у Београду (одлука од 15. 09. 2016. године), док је на Православном богословском факултету укупно шест пута био члан комисије за одбрану докторске дисертације.

Када је реч о ангажовању на управним функцијама Универзитета у Београду и Православног богословског факултета треба истаћи да је у школским годинама 2015/2016, 2016/2017. и 2017/18. године др Кисић био члан Савета Православног богословског факултета, а у периоду од 4. фебруара 2016. до 26. новембра 2018. године

члан Савета Универзитета у Београду. Од 2023. године он је и председник Етичке комисије Студија при универзитету.

Поред тога на Православном богословском факултету обављао је и следеће дужности: руководиоца студијског програма мастер студија општег смера у мандату 2012/2013, 2013/2014. и 2014/2015. године; руководиоца студијског програма мастер студија теологије у мандату 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021. године; члан Комисије за самовредновање Факултета и члан Дисциплинске комисије за студенте у мандату 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021. године; члан Комисије за самовредновање Факултета и председник Дисциплинске комисије за студенте у мандату 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 године.

Када је реч о учешћу у наставним активностима изван студијских програма, др Кисић је један од аутора пројекта „Унутрашњи свет образовања“ (2014 – 2016), а самостално је организовао и семинар за наставнике верске наставе „Екуменски и међурелигијски дијалог и његово унапређење кроз наставу православне веронауке“, који је одржан у Брчком, 29. 12. 2017.

Поред учешћа на бројним међународним и домаћим научним скуповима, др Кисић је учествовао у организацији више научних скупова од националног значаја на Православном богословском факултету (2021 – „Место еклисиологије у савременом систематском богословљу“; 2022 – „Место сотириологије у савременом систематском богословљу“; 2023 – „Допринос митрополита Јована Зизијуласа савременом систематском богословљу“; 2023 – „Теолошки дани 2023“). Поред тога, др Кисић је био коорганизатор и члан научног одбора научног скупа *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, одржаног у Београду од 27–28. септембра 2019. године у организацији Института за источне цркве Дијацезе у Регензбургу (*Das Ostkircheninstitut der Diözese Regensburg*) и Института за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду. Такође, био је члан организационог и програмског одбора Међународног научног екуменског симпозиона „Двадесета обљетница Екуменске повеље (*Charta Oecumenica*) – рецепција и перспективе“ у организацији Католичког богословског факултета Универзитета у Загребу 2021. године.

У оквиру пројекта размене наставног особља ERASMUS+ др Кисић је био гостујући предавач на Фридрих-Александер универзитету Ерланген-Нинберг у периодима од 9–20. маја 2016. године, од 16–20. октобра 2017. године и од 13–17. маја 2019. године. Током боравка од 16–20. октобра 2017. године, др Кисић је одржао предавања на теме: „Ökumenische Beziehungen auf dem Balkan – geschichtliche Einführung“, „Ökumenische und Interreligiöse Beziehungen in den postjugoslawischen Ländern“ и „Interreligiöse Beziehungen und Migrationen“. Током боравка од 13–17. маја 2019. године, др Кисић је одржао следећа предавања: „Die Sendung der Orthodoxen Kirche in der heutigen Welt“, „Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, „Orthodoxie und Menschenrechte“ и „Die Serbische Orthodoxe Kirche im ökumenischen Dialog“.

Такође, у оквиру CEEPUS пројекта био је од 21–27. 06. 2019. године гостујући предавач на Католичком теолошком факултету Универзитета у Бечу. Том приликом је одржао предавања на теме: „Particularity and Universality of Human Rights“ и „Der Mensch im Spiegel des Göttlichen – Ikonentheorie und -praxis“.

Поред тога, више пута је држао гостујућа предавања на научним и академским институцијама. Наводимо најважнија: 1) „Die himmlische Heimat Gregors des Großen“, 12. 06. 2014. године на позив Католичког теолошког факултета Универзитета у Бечу; 2) „Dialogperspektiven oder doch nicht? Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у Сибиу 29.

05. 2019. године на позив Das Institut für ökumenische Forschung и Die Andrei Saguna Fakultät für Orthodoxe Theologie (Румунија); 3) „Ecumenical Relations of the Serbian Orthodox Church in the 20th and 21st centuries“, 04. 03. 2021. године на позив: Institute of Eastern Christian Studies, Radboud University (Холандија) (online); 4) „Zwischen Nationalkirche und Diaspora. Erfahrungen aus der serbisch-orthodoxen Kirche“, у оквиру 24. Екуменска летња академија (24. Ökumenische Sommerakademie), у манастиру Кремсминстер (Stift Kremsmünster) 13. јула 2023. године на позив Katholische Privat-Universität Linz.

Кандидат је рецензирао више монографија а ангажован је као рецензент у научним часописима *Теолошки погледи*, *Међународни проблеми* и *The Review of International Affairs*.

У Међународној заједничкој лутеранско-православној комисији (The international Lutheran-Orthodox Joint Commission), коју сачињавају представници Православних Цркава и Лутеранског светског савеза, др Кисић представља Српску Православну Цркву. Такође, био је и члан Комисије младих православних и католичких теолога коју је била основала организација *Pro Oriente* из Беча. У протеклом периоду др Кисић је такође био члан редакције факултетског научног часописа „Богословље“ (2017-2020), часописа Епархије Захумско-херцеговачке „Видослов“ и часописа „Вероучитељ у школи“, а тренутно је члан редакција научног часописа „Саборност“ (2017-) и члан редакције часописа Епархије Будимљанско-никшићке „Свевиђе“. Поред тога, члан је и саветодавног одбора (advisory board) едиције *Öst-West-Ökumene* чији је издавач Brill Deutschland GmbH.

Од страних језика говори немачки и енглески.

2. НАСТАВНО-ПЕДАГОШКИ РАД

Кандидат проф. др Раде Кисић поседује значајно наставно-педагошко радно искуство у високошколском образовању. Од 2011. године кандидат је у звању доцента ангажован на Катедри за догматику Православног богословског факултета, а 2016. године до данас у звању ванредног професора на истој катедри (уз поновни избор на истој катедри у истом звању 2021. године). Током своје академске каријере на Православном богословском факултету др Кисић је предавао више предмета на свим нивоима студија, од основних до докторских.

У свом педагошком раду кандидат је постигао запажене резултате, о чему сведоче оцене добијене у поступку студентске евалуације педагошког рада наставника. У претходних пет академских година резултати анкетања студената су по општој оцени одлични – 2021/2022: **4,89**; 2022/2023 : **4,92**; 2023/2024: **4,68**; 2024/2025: **4,75**; 2025/2026: **4,84**.

У наведеним анкетама студенти су изузетно високим оценама истакли следеће карактеристике кандидатског педагошког приступа у настави као и у другим обавезама у раду са студентима: редовност одржавања наставе, разумљивост излагања предметне материје, подстицање студената на активност, критичко мишљење и креативност; уважавање студентских коментара, ставова и критика, као и благовремено и ажурно одговарање на студентска питања и друге поруке; професионалност и етичност у комуникацији са студентима.

Поред рада на Православном богословском факултету, кандидат је у свом наставно-педагошком раду стицао искуство и на другим високошколским установама и

програмима. Др Кисић од школске 2017/2018. године предаје на докторским студијама Католичког богословског факултета Универзитета у Загребу предмете: „Значајнији теолошки правци кршћанског Истока и Запада у екуменској перспективи“ и „Компаративна конфесиологија“. Такође, кандидат је од школске 2016/2017. године као наставник ангажован на Мултидисциплинарним мастер академским студијама при Универзитету у Београду „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама“ (на предметима: „Хришћанство – Римокатоличка црква“ и „Хришћанство – Протестантске цркве“). Такође, др Кисић је у академској 2023/24. години био је наставник на Универзитету у Источном Сарајеву – Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки“ у Фочи.

Кандидат је до сада био ментор за одбрану завршног рада на основним академских студијама 3 (три) пута; члан комисије за одбрану завршног рада на основним академским студијама 3 (три) пута; ментор за одбрану мастер рада на мастер академским студијама 31 (тридесет један) пута; члан комисије за одбрану мастер рада на мастер академским студијама 22 (двадесет два) пута; члан комисије за одобрење теме докторске дисертације 7 (седам) пута; председник комисије за одбрану докторске дисертације 1 (један) пут; члан комисије за одбрану докторске дисертације на докторским академским студијама 6 (шест) пута.

Од првог избора у звање ванредног професора (2016. године) кандидат је био ментор за одбрану мастер рада на мастер академских студијама 14 (четрнаест) пута; члан комисије за одбрану мастер рада на мастер академским студијама 17 (седамнаест) пута; члан комисије за одобрење теме докторске дисертације 5 (пет) пута (Ж. Илић, А. Милојков, М. Стојановић, Д. Михајловић, Б. Грујичић); председник комисије за одбрану докторске дисертације на докторским академским студијама 1 (један) пут (Б. Ерић); члан комисије за одбрану дисертације на докторским академским студијама 2 (два) пута (Б. Милинковић на ПБФ УБ; Е. Китановић на Факултету политичких наука УБ).

Поред тога, др Кисић је тренутно ментор студија на докторским студијама кандидатима Предрагу Владисављевићу (наслов теме: „Богословско-историјска евалуација односа Српске Православне Цркве и Светског савета цркава у другој половини XX века“) и Данилу Бору (наслов теме: „Богословска анализа екуменских односа Српске Православне Цркве између два светска рата“), а ментор је докторске дисертације Александру Глишовићу (наслов теме: „Могућност рецепције Касперове *communio* еклисиологије у дијалогу између Православне и Римокатоличке Цркве“).

3. НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИ РАД

Кандидат, проф. др Раде Кисић, објавио је велики број научних радова из области Систематске теологије са тежиштем истраживања Екуменско богословље. Посебно треба истаћи чињеницу да је највећи број радова објављен у иностраним научним часописима и тематским зборницима радова, што јасно сведочи о међународној препознатљивости, квалитету и актуелности његовог научноистраживачког рада, а кандидат је тиме дао и изузетан допринос афирмацији српске теолошке мисли у ширим европским и светским академским круговима.

У наставку најпре дајемо преглед целокупне библиографије кандидата.

3.1. Библиографија

3.1.1. Монографске публикације

- 1) *Patria Caelestis. Die eschatologische Dimension der Theologie Gregors des Großen*, (Studien und Texte zu Antike und Christentum 61), Tübingen: Mohr Siebeck, 2011. ISBN: 978-3-16-150600-0
- 2) *Кораџи ка заједништву. Рад Заједничке лутеранско-православне комисије*. Пожаревац / Београд: Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске / Хришћански културни центар Др Радован Биговић, 2016. ISBN: 978-86-87329-50-8
- 3) *Развој екуменског покрета. Историјски преглед до 1948. године*. Пожаревац / Београд: Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске / Институт за систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 2026. ISBN: 978-86-82200-24-6

3.1.2. Радови у научним часописима

- 1) „Das Gleichnis vom verlorenen Sohn (Lk 15,11-32). Historisch-kritischer Zugang“, у: *ΘΕΟΛΟΓΙΑ* (Τόμος 82, Τεύχος 1^ο, Ιανουάριος – Μάρτιος 2011), 219–238. ISSN 1105-154X
- 2) „Die Feier des 1700. Jahrestages des Mailänder Edikts in Serbien“, у: *Una Sancta*, Zeitschrift für ökumenische Begegnung, 1/2013, 68. Jahrgang, 12–19. ISSN: 0342-1465
- 3) „*Senectus mundi* in der Theologie Gregors des Großen“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, број 13, 2013, 156–165. ISSN: 1451-3455
- 4) „Die Orthodoxe Kirche in Unitatis reintegratio“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, број 15, 2015, 240–250. ISSN: 1451-3455
- 5) „„Einheit in Verschiedenheit“ in der Ekklesiologie von Yves Congar“, у: *ΘΕΟΛΟΓΙΑ*, 2/2016, 131–152. ISSN 1105-154X
- 6) „Die Fundamente stärken. Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die „Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у: *Catholica* 1/2017, 52–59. ISSN 0008-8501
- 7) „Заједничка изјава Лутеранско-православне теолошке комисије – Тајна Цркве: VI Рукоположена служба / свештенство“, у: *Саборност* 12 (2018), 99–122. ISSN: 1450-9148; УДК 27-725 271.2-676:274.5"2017"
- 8) „Srpska teologija u savremenom društvu“, у: *Edinost in dialog Unity and Dialogue*, 74 (2019) 2: 255–266. ISSN: 2335-4127; UDK: 271.222-1(497.11); DOI: <https://doi.org/10.34291/Edinost/74/02/Kisic>
- 9) „Vita mixta у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: *Саборност* 14 (2020), 81–93. ISSN 1450-9148; УДК 27-185 Григорије I, пара; DOI: 10.5937/sabornost2014081K

- 10) „Primus sine paribus: Одговор на текст Московске Патријаршије о примату“, у: *Саборност* 14 (2020), 199–214. ISSN 1450-9148; УДК 271.2- 732.2(049.2); 271.222(470)-732.2(049.2); 271.21(560)-722.51-732.2(049.2); DOI: 10.5937/sabornost2014199K
- 11) „Bis an die Grenze des Konsenses? Die Analyse einiger Aspekte der Erklärung ‚The Mystery of the Church: F. Ordained Ministry/Priesthood‘“, у: *Astra Salvensis* VIII (2020), no. 16, 163–174. ISSN 2393-4727
- 12) „Neue Dialogperspektiven oder doch nicht? Die ökumenischen Beziehungen der Orthodoxen Kirche nach dem Konzil auf Kreta“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, број 20.1 (2020), 151–167. ISSN: 1451-3455
- 13) (коаутор Далибор Ђукић) „Свети и Велики Сабор у контексту установе саборности – црквеноправна и екуменска перспектива –“, у: *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 2/2021 (vol. LV), 571–600. ISSN: 0550-2179; УДК 271.222(497.11)“2016”; doi:10.5937/zrpfns55-30159
- 14) „Постсаборска рецепција документа ‚Мисија Православне Цркве у савременом свету‘“, у: *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 2/2021 (бр. 178), 177–188. ISSN: 0352-5732; УДК 271.2-732.3-284(495.9)“2016”; <https://doi.org/10.2298/ZMSDN2178177K>
- 15) „Der Serbisch-Orthodoxe Patriarch Porfirije als ‚Brückenbauer‘“, у: *Journal of Eastern Christian Studies*, Volume 74 (2022): Issue 3-4 (Dec 2022), 242–261. ISSN: 1783-1555; doi:10.1163/17831520-20220020
- 16) „Die Einheit der Kirche aus orthodoxer Sicht“, у: *Catholica* 77 (2023), 56–65. ISSN 0008-8501

3.1.3. Радови у научним тематским зборницима

- 1) „Начела Христологије Св. Григорија Двојеслова“, у: Б. Шијаковић (ур.), *Српска теологија данас*. Књ. 1, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ, 2010, 250–269. ISSN: 2217-2491.
- 2) „Рецепција учења Св. Григорија Двојеслова у раној протестантској теологији“, у: Б. Шијаковић (ур.), *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*. Књ. 9, Београд: Православни богословски факултет, 2011, 183–198. ISSN: 1452-7804
- 3) „Сукоб око титуле ‚Васељенски патријарх‘ као парадигма односа Рима и Цариграда на крају VI века“, у: Б. Шијаковић (ур.), *Српска теологија данас*. Књ. 2, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ, 2011, 398–411. ISSN: 2217-2491.
- 4) „Die Serbische Orthodoxe Kirche“, у: *Die orthodoxen Kirchen der byzantinischen Tradition*, Т. Bremer / Н. R. Gazer / C. Lange (ур.), Darmstadt: WBG (Wiss. Buchges.), 2013, 45–52. ISBN-10: 3534238168; ISBN-13: 978-3534238163
- 5) „Екумена – да, али како? Перспективе екуменског дијалога“, у: Д. Б. Ђорђевић / П. Стајић / Д. Тодоровић (ур.), *Хришћанство у 21. веку*, Нови Сад / Лесковац / Ниш:

Прометеј / Лесковачки културни центар / ЈУНИР, 2014, 235–257. ISBN: 978-86-515-0988-2

6) (коаутор Maria Wernsmann) „Einheitsvorstellungen und Methoden als Herausforderungen im orthodox-katholischen Dialog“, у: A. Riedl / N. Sakvarelidze (yp.), *Der sichtbaren Gemeinschaft entgegen. Impulse junger orthodoxer und katholischer Theologinnen und Theologen* (FORUM ÖKUMENE. Herausgegeben von der PRO ORIENTE Kommission junger orthodoxer und katholischer Theologinnen und Theologen, Band 1) Freiburg / Basel / Wien: Verlag Herder GmbH, 2015, 21–39. ISBN 978-3-451-34763-4

7) „Култура екуменског дијалога – православни и римокатолички приступ“, у: Д. Б. Ђорђевић (yp.), *Религијска култура*, Лесковац: Лесковачки културни центар, 2015, 117–131. ISBN: 978-86-82031-33-8

8) „Quo vadis пара? Дневна штампа о екуменским односима СПЦ 2003–2013“, у: В. Вукашиновић (yp.), *Српска Православна Црква у штампаним медијима 2003–2013. Библиографија. Том III. Нин – Време. Увод у анализу библиографијом обрађење грађе*, Београд: Институт за културу сакралног Монс Хемус = Institut for the Culture of Sacral Mons Haemus, 2015, 165–173. ISBN: 978-86-89567-04-5

9) „Der Katholisch-Orthodoxe Dialog. Bestandaufnahme und Perspektiven“, у: D. Schon (yp.), *Dialog 2.0 – Braucht der orthodox-katholische Dialog neue Impulse?*, (*Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg*, Band 1), Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2017, 88–101. ISBN/EAN: 9783791729237

10) „Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis St. Irenäus“, у: M. C. Hastetter / S. Bortnyk (yp.), *Mosaik der Ökumene. Rezeptionsimpulse zum orthodox-katholischen Dialog* (FORUM ÖKUMENE herausgegeben von der PRO ORIENTE Kommission junger orthodoxer und katholischer Theologinnen und Theologen, Band 2) Freiburg / Basel / Wien: Verlag Herder GmbH, 2018, 110–129. ISBN: 978-3-451-38364-9

11) „Die ökumenischen Beziehungen zwischen der Serbischen Orthodoxen Kirche und den Anglikanischen Kirchen während und nach dem Ersten Weltkrieg“, у: *Orthodoxes Forum* 35 (2021/1-2) (Orthodoxe Theologie und Kirche in und aus der Ökumene verstehen: zum 65. Geburtstag und Dienstabchied von Athanasios Vletsis), 103–114. ISSN: 0933-8586

12) (коаутор Растко Јовић) „The Serbian Orthodox Church: Conveying Unity and Solidarity in the Church“, у: E. G. Farrugia / Ž. Paša (yp.), *Autocephaly. Coming of Age in Communion. Historical, Canonical, Liturgical, and Theological Studies. Volume I (Orientalia Christiana Analecta 314)*, Rome: Orientalia Christiana Analecta - Pontifical Oriental Institute, 2023, 367–398. ISBN: 978-88-7210-409-5

13) „Kirche – Gesellschaft – Säkularisierung. Erfahrungen aus der Serbischen Orthodoxen Kirche“, у: S. Lederhilger (yp.), *Salz der Erde. Kirchen in der säkularen Gesellschaft*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2024, 128–148.

14) „Tradition und Traditionen als ökumenische Herausforderung. Eine orthodoxe Perspektive“, у: P. Brusanowski / D. Schon (yp.), *Kirchliche Tradition – Wegweisung für die Zukunft? Impulse für eine Erneuerung der kirchlichen Sendung in Ost und West*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2025, 165–177. ISBN/EAN: 9783791735726

15) „Kirche und Gesellschaft. Ansätze aus der gegenwärtigen serbischen Theologie“, у: R. Kisić / D. Schon (ур.), *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2025, 58–73. ISBN/EAN: 9783791736259

16) (коаутор Далибор Ђукић) „Human Rights and the Environment – Theoretical, Moral and Religious Foundations“, у: A. Raisz / E. Krajnyák, (ур.), *Human Rights and Environmental Protection from a Central and Eastern European Perspective*, Miskolc–Budapest: Central European Academic Publishing, 2026, 19–44. ISBN 978-615-7027-20-6; DOI: https://doi.org/10.71009/2026.arek.hraep_1

17) „Synodality and Participation in Orthodox Tradition“, у: C. Necula / M. (Iuliu-Marius) Morariu / I.-R. Răsvan (ур.), *Principiile construcției pastoralei catehumenale. Studii și exemple de bune practici. Contribuții ale profesorilor și cercetătorilor*, Sibiu 2026 117–135. ISBN 978-606-989-215-2

3.1.4. Радови са међународних научних конференција

1) „Изазови инкултурације хришћанства у делу Дитриха Бонхефера“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Кирилометодијевско предање, језик и мисија Цркве у 21. веку*, Зборник радова са међународног научног скупа, Београд: Православни богословски факултет (6–7. децембар 2013. године), Београд: Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2014, 132–149. ISBN: 978-86-7405-150-4

2) „Односи између Православне и Римокатоличке Цркве из перспективе дневне штампе у периоду 2003–2013“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Међународна конференција: Српска Православна Црква у штампаним медијима 2003–2013. Београд 20–21. октобар. Зборник радова*, Београд: Институт за културу сакралног Монс Хемус = Institut for the Culture of Sacral Mons Haemus, 2015, 113–122. ISBN: 978-86-89567-06-9

3) „Perspektive pravoslavno-rimokatoličkog dijaloga“, у: *Edinost in Dialog Unity and Dialogue*, letnik 70, leto 2015, 39–50. ISSN 2335-4127; UDK 27.675:271

4) „Јединство светих – нејединство живих из теолошко-духовне перспективе“, у: Н. Икић / А. Ковачевић (ур.), *Једна света, општа и апостолска Христова Црква. Конгарови погледи у прошлост – отварање перспектива будућности*, (*Studia Oecumenica* 1) Београд: Београдска надбискупиа, 2016, 129–144. ISBN: 978-86-89179-13-2

5) „Die Sendung der Kirche in der Welt von heute“, у: *Orthodoxes Forum. Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München*, 31. Jahrgang, 2017, Heft 1+2, 89–94. ISSN: 0933-8586

6) „Die gemeinsame Lutherisch-Orthodoxe Kommission – Rückblick und Perspektiven“, у: I. Z. Pavlović / M. Illert (ур.), *Ostkirchen und Reformation 2017. Begegnungen und Tagungen im Jubiläumsjahr. Band 1: Dialog und Hermeneutik*, Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH, 2018, 209–216. ISBN: 978-3-374-05948-5

7) „Serbische Orthodoxe Kirche und ökumenische Bewegung“, у: D. Schon (ур.), *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts*, Regensburg 2019, 82–96. ISBN/EAN: 9783791730578

8) „Konfessionelle Identität und ökumenische Annäherung“, у: D. Schon (ур.), *Identität und Authentizität von Kirchen im „globalen Dorf“. Annäherung von Ost und West durch gemeinsame Ziele?*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2019, 184–196. ISBN/EAN: 9783791731421

9) „Die Darstellung der katholischen Kirche in den serbischen Medien“, у: K. Boeckh / D. Schon (ур.), *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, Regensburg 2021, 223 – 236. ISBN/EAN: 9783791732558

10) „Captivities of Traditions: Dealing with Traditionalism and Fundamentalism. An Orthodox Perspective“, у: J. A. Berry / V. Coman (ур.), *Living Tradition. Continuity and Challenges to Churches and Theologies. Proceedings of the 21st Academic Consultation of the Societas Oecumenica* (Beihefte zur Ökumenischen Rundschau Nr. 140), Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH, 2024, 75–84. ISBN 978-3-374-07540-9

3.1.5. Радови са националних научних конференција

1) „Расправа кардинала Рацингера и Каспера о односу локалне и универзалне Цркве“, у: Б. Шијаковић (ур.), *Српска теологија данас*. Књ. 3, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ, 2012, 223–235. ISSN: 2217-2491.

2) „*Spiritualis intelligentia* и световно образовање“, у: Р. Поповић (ур.), *Српска теологија данас*. Књ. 4, Београд: Институт за теолошка истраживања ПБФ, 2013, 222–231. ISSN: 2217–2491

3) „Покајање као *contritio amoris* у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: З. Матић (ур.), *Покајање, праштање и спасење у савременој (постмодерној) култури. Испунило се време и приближило се Царство Божије; покајте се и верујте у Јеванђеље* (Мк 1, 15), Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2018, 85–98. ISBN: 978-86-87329-63-8

4) „Локална и универзална Црква у теологији Валтера Каспера“, у: З. Матић / А. Ђаковац / Р. Кисић (ур.), *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*, Београд: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ, 2021, 115–131. ISBN: 978-86-7405-237-2; УДК 272-72 Каспер В.; 272-732.2-722.52 Каспер В.

5) „Допринос Православног богословског факултета екуменским односима Српске Православне Цркве“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Богословље код Срба: изазови и перспективе*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2022, 221–234. ISBN: 978-86-7405-256-3; УДК 271.222(497.11)-675"19/20"; 378.6:271.222(497.11)-675"19/20"

6) „Саморазумевање Православне Цркве у екуменском дијалогу“, у: З. Матић / А. Ђаковац, Р. Кисић (ур.), *Допринос Митрополита пергамског Јована (Зизијуласа)*

савременом систематском богословљу, Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2024, 139–152. ISBN: 978-86-7405-239-6; УДК 27-675 Зизјулас Ј.; DOI: 10.46793/MitJovan23.139K

7) „О Христологији Преподобног оца Јустина Ћелијског“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Ава Јустин: Залог предања. Зборник радова са научног скупа са међународним учешћем одржаног поводом 130 година од рођења, 45 година од упокојења и 10 година од преноса моштију Преподобног оца Јустина Ћелијског*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2025, 163–176. ISBN: 978-86-7405-291-4; https://doi.org/10.18485/pbf_avajustin130.2025.ch9

3.1.6. Остали научни и стручни радови

1) „Serbien und die Europäische Union – ein spannungsreiches Verhältnis“, у: *OST-WEST. Europäische Perspektiven*, 13. Jahrgang 2012, Heft 1, 42–47. ISSN: 1439-2089

2) „Vertrauen und Zusammenarbeit. Die Orthodoxe Kirche im heutigen Serbien“, у: *Herder Korrespondenz*, Heft 12, 66. Jahrgang – Dezember 2012, 626–631. ISSN: 2628-5622

3) „Das 'schwierige' Konzil“, у: *Religion und Gesellschaft in Ost und West*, RGOW 11–12 / 2014 (42. Jahrgang), 22–23. ISSN: 2235-2465

4) „Unitatis Redintegratio after 50 Jears: An Orthodox Reading“, in: *Pontifical Council for Promoting Christian Unity. Information Service* N. 144 (2014/II), 65–68. ISSN 0020-174X

5) „Александријска школа“, у: Р. Кубат / П. Драгутиновић (ур.), *Лексикон библијске егзегезе*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Библијски институт / Службени гласник, 2018, 57–59. ISBN: 978-86-7405-192-4

6) „Патрологија“, у: Р. Кубат / П. Драгутиновић (ур.), *Лексикон библијске егзегезе*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Библијски институт / Службени гласник, 2018, 296–297. ISBN: 978-86-7405-192-4

7) „Das Kloster Žiča und seine Bedeutung für die Serbische Orthodoxe Kirche“, у: *OST-WEST Europäische Perspektiven*, 21. Jahrgang 2020, Heft 1, 49–54. ISSN: 1439-2089

8) „Ökumene – Orthodox“, у: H. Hallermann / T. Meckel / M. Droege / H. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 391–393. ISBN: 978-3-506-78639-5

9) „Panorthodoxe Synode – Orthodox“ у: H. Hallermann / T. Meckel / M. Droege / H. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 480–482. ISBN: 978-3-506-78639-5

10) „Positiver Paukenschlag. Die Wiederherstellung der eucharistischen Gemeinschaft zwischen der Serbischen und der Makedonischen Orthodoxen Kirche“, у: *Ökumene Magazin*, No. 3/2022, 6–7.

3.1.7. Научне критике / рецензије

- 1) Beutel, Albrecht (Hg.), *Luther Handbuch*, Tübingen 2010., у: *Богословље* 1/2011, 175–177. ISSN: 0006-5714
- 2) Fürst, Alfons, *Die Liturgie der alten Kirche*, Münster 2008., у: *Bogoslovska smotra*, 81 (2011.), 193–197. ISSN: 0352-3101
- 3) Fürst, Alfons, *Die Liturgie der alten Kirche*, Münster 2008., у: *ΘΕΟΛΟΓΙΑ* (Τόμος 82, Τεύχος 1^ο, Ἰανουάριος – Μάρτιος 2011), 394–398. (на немачком) ISSN 1105-154X
- 4) Girardet, Klaus Martin, *Der Kaiser und sein Gott. Das Christentum im Denken und in der Religionspolitik Konstantins des Großen*, Berlin / New York 2010., у: *Theologische Revue*, Nr. 2 (2011, Jahrgang 107), 118–121. ISSN: 0040-568X
- 5) Müller, Barbara, *Führung im Denken und Handeln Gregors des Großen*, Tübingen 2009., у: *Theologische Revue*, Nr. 2 (2011, Jahrgang 107), 123–125. ISSN: 0040-568X
- 6) „Римокатоличка и Евангелистичка Црква (сличности, разлике и екуменске перспективе)“ – Рецензија књиге: Andreas Rössler, *Evangelisch – Katholisch. Grundlagen, Gemeinsamkeiten, Unterschiede*; у: Б. Шијаковић (уред.), *Српска теологија у двадесетом веку: истраживачки проблеми и резултати*. Књ. 9, Београд 2011, 279–285. ISSN: 1452-7804
- 7) Krismanek, Hans-Bernd, *Der Briefkorporus Kyrills von Alexandrien als Quelle des antiken Mönchtums. Kirchenpolitik, Christologie und Pastoral*. Frankfurt a. M. (u. a.) 2010., у: *Theologische Revue* Nr. 6 (2012, Jahrgang 108), 478–479. ISSN: 0040-568X
- 8) Leonhardt, Rochus, *Grundinformation Dogmatik*, Göttingen ⁴2009., у: *Богословље* 1/2012, 121–123. ISSN: 0006-5714
- 9) Klaus von Stosch, *Einführung in die Systematische Theologie*, Paderborn u.a. ²2009., у: *Богословље* 2/2013, 356–358. ISSN: 0006-5714
- 10) Bischof, Franz Xaver / Bremer, Tomas / Collet, Giancarlo / Fürst Alfons, *Die Einführung in die Geschichte des Christentums*, Freiburg / Basel / Wien 2012, у: *Богословље* 1/2014, 289–291. ISSN: 0006-5714
- 11) Soroceanu, Alina, *Niceta von Remesiana, Seelsorge und Kirchenpolitik im spätantiken unteren Donauraum*, Frankfurt am Main 2013., у: *Богословље* 1/2014, 299–301. ISSN: 0006-5714
- 12) Ansorge, Dirk, *Das Zweite Vatikanische Konzil. Impulse und Perspektive*, Münster 2013., у: *Богословље* 1/2015, 341–344. ISSN: 0006-5714

3.1.8. Рецензије монографских научних издања

- 1) Златко Матић, *Примат римског епископа у делу Ж.-М. Р. Тијара. Могућност рецепције Тијарове теологије у дијалогу Православне и Римокатоличке Цркве*,

Пожаревац / Београд: Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу / Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Институт за Систематско богословље, 2018. ISBN: 978-86-87329-68-3

2) Златко Матић (ур.), *Видјехом свјет истиниј. Исихазам у животу Цркве српских и поморских земаља*, Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду / Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске / Манастир Тумане, 2019. ISBN: 978-86-87329-78-2

3) Anton Japundžić / Richard Pavlić, *Grgur Palamas. Otajstvo spasenja kao milost divinizacije*, Zagreb: Glas koncila, 2021. ISBN 978-953-241-629-9

4) Катарина Митровић, *Живот у манастиру. Бенедиктинци у Поморју српске средњевијековне државе*, Београд: Еволута 2022. ISBN: 978-86-80912-39-4

3.1.9. Преводи научних и стручних монографија и текстова

1) Кардинал Кристоф Шенборн, *Исусова школа живота. Подстицају да се следи Христос*, Београд: Београдска надбискупија, 2018. ISBN: 978-86-89179-18-7
изворник: Christoph Kardinal Schönborn, *Die Lebensschule Jesu: Anstöße zur Jüngerschaft*, Freiburg im Breisgau 2018. ISBN: 978-3-451-30690-7

2) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Омилија XI*, у: *Видослов (Саборник Епархије Захумско-Херцеговачке и Приморске)*, Преображењски бр. 45, 2008., 5–10.
изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a. 1997., 180–191.

3) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Омилија V*, у: *Видослов (Саборник Епархије Захумско-Херцеговачке и Приморске)*, Преображењски бр. 48, 2009., 3–5.
изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a. 1997., 102–111. ISBN: 978-3-451-30690-7

4) Норберт Брокс, *Ко је човјек?*, у: *Видослов (Саборник Епархије Захумско-Херцеговачке и Приморске)*, Васкршњи бр. 47, 2009., 89–100.
изворник: Norbert Brox, „Wer ist der Mensch? Bilder der Kirchenväter“, у: *Menschen-Bilder. Impulse für helfende Berufe*, (приредио E. Garhammer) Regensburg 1989., 40–52.

5) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Друга, Омилија XXI*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, мај 2023 / година XX / број 129, 4–5. ISSN: 1800-5209
изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/2) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 375–389. ISBN: 3-451-23911-6

6) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија VIII*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, јануар 2024 / година XXI / број 130, 4–5. ISSN: 1800-5209
изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 140–147. ISBN: 3-451-23911-6

7) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија I*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, мај 2024 / година XXI / број 131, 4–7. ISSN: 1800-5209

изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 50–63. ISBN: 3-451-23911-6

8) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија III*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, јануар 2025 / година XXII / број 132, 4–6. ISSN: 1800-5209

изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 80–89. ISBN: 3-451-23911-6

9) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија II*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, мај 2025 / година XXII / број 133, 4–7. ISSN: 1800-5209

изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 64–79. ISBN: 3-451-23911-6

10) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија IV*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, јануар 2026 / година XXIII / број 134, 4–7. ISSN: 1800-5209

изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 90–101. ISBN: 3-451-23911-6

11) Св. Григорије Двојеслов, *Јеванђелске Омилије. Књига Прва, Омилија VI*, у: *Свевиђе (Лист Епархије Будимљанско-Никишићке за вјеронауку)*, мај 2026 / година XXIII / број 135, 4–7. ISSN: 1800-5209

изворник: Gregor der Große. *Homiliae in Evangelia. Evangelienhomilien*, (Fontes Christiani 28/1) Freiburg u. a.: Verlag Herder, 1997, 112–125. ISBN: 3-451-23911-6

3.1.10. Приређена монографска научна издања

1) *Вера и мисао у вртлогу времена*, Андреј Јефтић / Микоња Кнежевић / Раде Кисић (ур.), Београд / Подгорица / Фоча: Православни богословски факултет Универзитета у Београду / Матица српска - Друштво чланова у Црној Гори / Православни богословски факултет "Свети Василије Острошки", 2021. ISBN: 978-86-7405-231-0

2) *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу. Научни скуп – колоквијум 11. фебруар 2021. (online), Зборник радова*, Златко Матић / Александар Ђаковац / Раде Кисић (ур.), Београд: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ, 2021, 115–131. ISBN: 978-86-7405-237-2

3) *Место сотириологије у савременом систематском богословљу, Зборник радова: Научни скуп - колоквијум 29. март 2022*, Златко Матић / Раде Кисић / Александар Ђаковац (ур.), Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Институт за Систематско богословље, 2022. ISBN 978-86-7405-238-9

4) *Допринос митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу, Зборник радова / Научни скуп – колоквијум, 12. децембар 2023*, Златко Матић / Александар Ђаковац / Раде Кисић (ур.), Београд: Институт за

Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 2024. ISBN 978-86-7405-239-6

5) *Теолошки дани: Зборник радова са научне конференције „Теолошки дани 2023“, одржане 21. октобра 2023. године на Православном богословском факултету Универзитета у Београду*, Александар Таковац / Златко Матић / Раде Кисић (ур.), Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2024. ISBN: 978-86-7405-276-1

6) *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*, Rade Kisić / Dietmar Schon (ур.), Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2025. ISBN/EAN: 9783791736259

У даљем излагању понудићемо детаљнији приказ кандидатовог научног рада, његову библиографију и валоризацију научних радова објављених у периоду након првог избора у звање ванредног професора, који су релевантни за овај избор, а у закључку ћемо настојати да представимо општу оцену његовог укупног рада.

3.2. Предавања на националним и међународним научним скуповима (након првог избора у звање ванредног професора)

Током своје досадашње каријере, проф. др Раде Кисић узео је активно учешће на бројним научним скуповима од националног и међународног значаја. Његов ангажман се посебно истиче кроз улогу управника Института за систематско богословље Православног богословског факултета, где је, у сарадњи са колегама са Групе за систематско богословље, успешно организовао низ научних скупова и колоквијума посвећених најактуелнијим темама из ове области. Као резултат ових окупљања, редовно су приређивани и објављивани научни зборници радова, који су уредно наведени у приложеној библиографији кандидата. Поред тога кандидат је организовао и скупове са иностраним партнерима као што је Институт за источне цркве из Регензбурга.

Од првог избора у звање ванредног професора, др Кисић је имао излагања на 13 (тринаест) научних конференција: националних шест (6) и међународних седам (7). Наводимо најпре националне а потом и међународне, хронолошким редом:

А. Национални научни скуп:

1) „Покајање као *contrunctio amoris* у Светог Григорија Двојеслова“, предавање на научном скупу *Испунило се време и приближило се Царство Божије; покајте се и верујте у Јеванђеље* (Мк 1, 15), *Покајање, праштање и спасење у савременој (постмодерној) култури*, одржаном у манастиру Покајница 21. маја 2018. године, у организацији Одбора за просвету и културу Епархије браничевске и Института за систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

2) „Локална и универзална Црква у теологији Валтера Каспера“, предавање на научном скупу *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*, одржаном у

формату видео конференције 11. фебруара 2021. године, у организацији Института за систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

3) „Допринос Православног богословског факултета екуменским односима Српске Православне Цркве“, предавање на научном скупу *Богословље код Срба: изазови и перспективе*, одржаном на Православном богословском факултету и у Храму Светог Саве 15–16. децембар 2021. године, у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

4) „Саморазумевање Православне Цркве у екуменском дијалогу“, предавање на научном скупу *Допринос Митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу*, одржаном на Православном богословском факултету 12. децембра 2023. године, у организацији Института за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

5) „О Христологији Преподобног оца Јустина Ћелијског“, предавање на научном скупу са међународним учешћем *130 година од рођења, 45 година од упокојења и 10 година од преноса моштију преподобног оца Јустина Ћелијског, професора БФ УБ*, одржаном 5–6. децембра 2024. године у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

6) „Екуменски значај Првог васељенског сабора“ предавање на научном скупу са међународним учешћем *Од Никеје до данас (325–2025): трајни значај Првог васељенског сабора*, одржаном 11–12. децембра 2025. године у организацији Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

Б. Међународни научни скуп:

1) „Die Sendung der Kirche in der Welt von heute“, предавање на научном скупу *Die Orthodoxe Kirche nach der Panorthodoxen Synode: Resonanz, Rezeption, Spannungen*, одржаном у Минхену од 24–25. новембра 2016. године, у организацији Die Ausbildungseinrichtung (Institut) für Orthodoxe Theologie der Universität München.

2) „Die gemeinsame Lutherisch-Orthodoxe Kommission – Rückblick und Perspektiven“, предавање на научном скупу *Hermeneutik und Hermeneuten*, одржаном у Ерлангену од 21–23. априла 2017. године, у организацији Die Evangelische Kirche in Deutschland / Das Institut für Theologie und Geschichte des Christlichen Ostens / Die Abteilung Christliche Publizistik des Fachbereichs Theologie der Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg.

3) „Serbische Orthodoxe Kirche und ökumenische Bewegung“, предавање на научном скупу *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts*, одржаном у Регензбургу 5. маја 2018. године, у организацији Das Ostkircheninstitut der Diözese Regensburg.

4) „Konfessionelle Identität und ökumenische Annäherung“, предавање на научном скупу *Identität und Authentizität von Kirchen im „globalen Dorf“*. *Annäherung von Ost und West durch gemeinsame Ziele?*, одржаном у Регензбургу од 5–6. октобра 2018. године, у организацији Das Ostkircheninstitut der Diözese Regensburg.

5) „Die Darstellung der katholischen Kirche in den serbischen Medien“, предавање на научном скупу *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, одржаном у Београду од 27–28. септембра 2019. године, у организацији Das Ostkircheninstitut der Diözese Regensburg и Института за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

6) „Dealing with Tradition and Fundamentalism: an Orthodox Perspective“, предавање на научном скупу *Living Tradition. Continuity and Challenges to Churches and Theologies. The 21st Academic Consultation of the Societas Oecumenica*, одржаном у Рабату (Малта) од 20–25. августа 2020. године, у организацији *Societas Oecumenica*.

7) „Екуменска повеља – Православна перспектива“, предавање на научном скупу *Двадесета обљетница Екуменске повеље (Charta Oecumenica). Рецепција и перспективе. Међународни знанствени екуменски симпозиј*, одржаном у Загребу 10. децембра 2021. године, у организацији Католичког богословског факултета Универзитета у Загребу.

3.3. Објављени научни радови (након првог избора у звање ванредног професора)

У наставку ћемо представити објављене научне радове кандидата, проф. др Радета Кисића, пре свега оне који су релевантни за избор у звање редовног професора.

3.3.1. Монографска публикација

1) *Развој екуменског покрета. Историјски преглед до 1948. године*. Пожаревац / Београд: Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу / Институт за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 2026. ISBN 978-86-82200-24-60 Рецензенти: 1) др Александар Таковац, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 2) др Владислав Пузовић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 3) др Душко Прелевић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду; 4) др Мирко Благојевић, научни саветник Института друштвених наука, Београд; 5) др Далибор Ђукић, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Београду.

Преглед садржаја монографије:

I Увод	7
II Појмови „екумена“ и „екуменски односи“	13
1. Антички период	13

2. Период Васељенских сабора	17
3. Развој термина „екумена“ на Западу од XIX века	22
4. Конституисање савременог значења термина „екуменски“ у XX веку	26
5. Појам „екуменски“ у савременом контексту	34
6. Екуменски или међурелигијски	38
7. Екуменизам или екуменски покрет	45
 III Богословске основе екуменског деловања	51
1. Новозаветна перспектива	53
2. Историјско-богословска перспектива	57
3. Систематско-богословска перспектива	62
 IV Историјски развој екуменског покрета	75
1. Период полемичке теологије	76
2. Надконфесионални покрети	84
3. Конфесионални покрети	86
4. Друштвено-политички фактори	94
5. Ставови осталих цркава	97
6. Конференција у Единбургу (1910)	132
7. Међународни мисионарски савет (1921)	137
8. Покрет „Вера и црквено устројство“ (<i>Faith and Order</i>)	142
8.1 Прва светска конференција о вери и црквеном устројству (1927)	150
8.2 Друга светска конференција о вери и црквеном устројству (1937)	161
9. Покрет за практично хришћанство (<i>Life and Work</i>)	174
9.1 Прва универзална хришћанска конференција о животу и раду (1925)	183
9.2 Друга универзална хришћанска конференција о животу и раду (1937)	190
 Библиографија	203
 Белешка о аутору	222

3.3.2. Приређена монографска научна издања

1) *Вера и мисао у вртлогу времена*, Андреј Јефтић / Микоња Кнежевић / Раде Кисић (ур.), Београд / Подгорица / Фоча: Православни богословски факултет Универзитета у Београду / Матица српска - Друштво чланова у Црној Гори / Православни богословски факултет „Свети Василије Острошки“, 2021. ISBN: 978-86-7405-231-0

2) *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу. Научни скуп – колоквијум 11. фебруар 2021. (online), Зборник радова*, Златко Матић / Александар Ђаковац / Раде Кисић (ур.), Београд: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ, 2021, 115–131. ISBN: 978-86-7405-237-2

3) *Место сотириологије у савременом систематском богословљу, Зборник радова: Научни скуп - колоквијум 29. март 2022*, Златко Матић / Раде Кисић / Александар

Ђаковац (ур.), Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, Институт за Систематско богословље, 2022. ISBN 978-86-7405-238-9

4) *Теолошки дани: Зборник радова са научне конференције „Теолошки дани 2023“, одржане 21. октобра 2023. године на Православном богословском факултету Универзитета у Београду*, Александар Ђаковац / Златко Матић / Раде Кисић (ур.), Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2024. ISBN: 978-86-7405-276-1

5) *Допринос митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу, Зборник радова / Научни скуп – колоквијум, 12. децембар 2023*, Златко Матић / Александар Ђаковац / Раде Кисић (ур.), Београд: Институт за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 2024. ISBN 978-86-7405-239-6

6) *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*, Rade Kisić / Dietmar Schon (ур.), Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2025. ISBN/EAN: 9783791736259

3.3.3. Радови у научним часописима

1) „Die Fundamente stärken. Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die „Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у: *Catholica* 1/2017, 52–59. ISSN 0008-8501 **M24+**

2) „Заједничка изјава Лутеранско-православне теолошке комисије – Тајна Цркве: VI Рукоположена служба / свештенство“, у: *Саборност* 12 (2018), 99–122. ISSN: 1450-9148; УДК 27-725 271.2-676:274.5"2017" **M51**

3) „Srpska teologija u savremenom društvu“, у: *Edinost in dialog Unity and Dialogue*, 74 (2019) 2: 255–266. ISSN: 2335-4127; UDK: 271.222-1(497.11); DOI: <https://doi.org/10.34291/Edinost/74/02/Kisic> **M24**

4) „Vita mixta у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: *Саборност* 14 (2020), 81–93. ISSN 1450-9148; УДК 27-185 Григорије I, пара; DOI: 10.5937/sabornost2014081K **M52**

5) „Primus sine paribus: Одговор на текст Московске Патријаршије о примату“, у: *Саборност* 14 (2020), 199–214. ISSN 1450-9148; УДК 271.2- 732.2(049.2); 271.222(470)-732.2(049.2); 271.21(560)-722.51-732.2(049.2); DOI: 10.5937/sabornost2014199K **M52**

6) „Bis an die Grenze des Konsenses? Die Analyse einiger Aspekte der Erklärung „The Mystery of the Church: F. Ordained Ministry/Priesthood“, у: *Astra Salvensis* VIII (2020), no. 16, 163–174. ISSN 2393-4727 **M22**

7) „Neue Dialogperspektiven oder doch nicht? Die ökumenischen Beziehungen der Orthodoxen Kirche nach dem Konzil auf Kreta“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, брoј 20.1 (2020), 151–167. ISSN: 1451-3455 **M51**

8) (коаутор Далибор Ђукић) „Свети и Велики Сабор у контексту установе саборности

– црквеноправна и екуменска перспектива –“, у: *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 2/2021 (vol. LV), 571–600. ISSN: 0550-2179; УДК 271.222(497.11)“2016”; doi:10.5937/zrpfns55-30159 **M51**

9) „Постсаборска рецепција документа „Мисија Православне Цркве у савременом свету“, у: *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 2/2021 (бр. 178), 177–188. ISSN: 0352-5732; УДК 271.2-732.3-284(495.9)“2016”; <https://doi.org/10.2298/ZMSDN2178177K> **M51**

10) „Der Serbisch-Orthodoxe Patriarch Porfirije als „Brückenbauer“, у: *Journal of Eastern Christian Studies*, Volume 74 (2022): Issue 3-4 (Dec 2022), 242–261. ISSN: 1783-1555; doi:10.1163/17831520-20220020 **M23**

11) „Die Einheit der Kirche aus orthodoxer Sicht“, у: *Catholica* 77 (2023), 56–65. ISSN 0008-8501 **M24**

3.3.4. Радови у научним тематским зборницима

1) „Der Katholisch-Orthodoxe Dialog. Bestandaufnahme und Perspektiven“, у: D. Schon (yp.), *Dialog 2.0 – Braucht der orthodox-katholische Dialog neue Impulse?*, (*Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg*, Band 1), Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2017, 88–101. ISBN/EAN: 9783791729237 **M14**

2) „Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis St. Irenäus“, у: M. C. Hastetter / S. Bortnyk (yp.), *Mosaik der Ökumene. Rezeptionsimpulse zum orthodox-katholischen Dialog* (FORUM ÖKUMENE herausgegeben von der PRO ORIENTE Kommission junger orthodoxer und katholischer Theologinnen und Theologen, Band 2) Freiburg / Basel / Wien: Verlag Herder GmbH, 2018, 110–129. ISBN: 978-3-451-38364-9 **M14**

3) „Die ökumenischen Beziehungen zwischen der Serbischen Orthodoxen Kirche und den Anglikanischen Kirchen während und nach dem Ersten Weltkrieg“, у: *Orthodoxes Forum* 35 (2021/1-2) (Orthodoxe Theologie und Kirche in und aus der Ökumene verstehen: zum 65. Geburtstag und Dienstabchied von Athanasios Vletsis), 103–114. ISSN: 0933-8586 **M14**

4) (коаутор Растко Јовић) „The Serbian Orthodox Church: Conveying Unity and Solidarity in the Church“, у: E. G. Farrugia / Ž. Paša (yp.), *Autocephaly. Coming of Age in Communion. Historical, Canonical, Liturgical, and Theological Studies. Volume I (Orientalia Christiana Analecta 314)*, Rome: Orientalia Christiana Analecta - Pontifical Oriental Institute, 2023, 367–398. ISBN: 978-88-7210-409-5 **M13**

5) „Kirche – Gesellschaft – Säkularisierung. Erfahrungen aus der Serbischen Orthodoxen Kirche“, у: S. Lederhilger (yp.), *Salz der Erde. Kirchen in der säkularen Gesellschaft*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2024, 128–148. **M14**

6) „Tradition und Traditionen als ökumenische Herausforderung. Eine orthodoxe Perspektive“, у: P. Brusanowski / D. Schon (yp.), *Kirchliche Tradition – Wegweisung für die Zukunft? Impulse für eine Erneuerung der kirchlichen Sendung in Ost und West*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2025, 165–177. ISBN/EAN: 9783791735726 **M14**

7) „Kirche und Gesellschaft. Ansätze aus der gegenwärtigen serbischen Theologie“, y: R. Kisić / D. Schon (yp.), *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2025, 58–73. ISBN/EAN: 9783791736259 **M14**

8) (коаутор Далибор Ђукић) „Human Rights and the Environment – Theoretical, Moral and Religious Foundations“, y: A. Raisz / E. Krajnyák, (yp.), *Human Rights and Environmental Protection from a Central and Eastern European Perspective*, Miskolc–Budapest: Central European Academic Publishing, 2026, 19–44. ISBN 978-615-7027-20-6; DOI: https://doi.org/10.71009/2026.arek.hraep_1 **M14**

9) „Synodality and Participation in Orthodox Tradition“, y: C. Necula / M. (Iuliu-Marius) Morariu / I.-R. Răsvan (yp.), *Principiile construcției pastoralei catehumenale. Studii și exemple de bune practici. Contribuții ale profesorilor și cercetătorilor*, Sibiu 2026, 117–135. ISBN 978-606-989-215-2 **M14**

3.3.5. Радови са међународних научних конференција

1) „Јединство светих – нејединство живих из теолошко-духовне перспективе“, y: Н. Икић / А. Ковачевић (yp.), *Једна света, општа и апостолска Христова Црква. Конгарови погледи у прошлост – отварање перспектива будућности*, (*Studia Oecumenica* 1) Београд: Београдска надбискупија, 2016, 129–144. ISBN: 978-86-89179-13-2 **M31**

2) „Die Sendung der Kirche in der Welt von heute“, y: *Orthodoxes Forum*. Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München, 31. Jahrgang, 2017, Heft 1+2, 89–94. ISSN: 0933-8586 **M33**

3) „Die gemeinsame Lutherisch-Orthodoxe Kommission – Rückblick und Perspektiven“, y: I. Z. Pavlović / M. Illert (yp.), *Ostkirchen und Reformation 2017. Begegnungen und Tagungen im Jubiläumsjahr. Band 1: Dialog und Hermeneutik*, Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH, 2018, 209–216. ISBN: 978-3-374-05948-5 **M31**

4) „Serbische Orthodoxe Kirche und ökumenische Bewegung“, y: D. Schon (yp.), *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts*, Regensburg 2019, 82–96. ISBN/EAN: 9783791730578 **M33**

5) „Konfessionelle Identität und ökumenische Annäherung“, y: D. Schon (yp.), *Identität und Authentizität von Kirchen im „globalen Dorf“. Annäherung von Ost und West durch gemeinsame Ziele?*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2019, 184–196. ISBN/EAN: 9783791731421 **M33**

6) „Die Darstellung der katholischen Kirche in den serbischen Medien“, y: K. Boeckh / D. Schon (yp.), *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, Regensburg 2021, 223 – 236. ISBN/EAN: 9783791732558 **M33**

7) „Captivities of Traditions: Dealing with Traditionalism and Fundamentalism. An Orthodox Perspective“, у: J. A. Berry / V. Coman (ур.), *Living Tradition. Continuity and Challenges to Churches and Theologies. Proceedings of the 21st Academic Consultation of the Societas Oecumenica* (Beihefte zur Ökumenischen Rundschau Nr. 140), Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH, 2024, 75–84. ISBN 978-3-374-07540-9 **M31**

3.3.6. Радови са националних научних конференција

1) „Покајање као *contritio amoris* у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: З. Матић (ур.), *Покајање, праштање и спасење у савременој (постмодерној) култури. Испунило се време и приближило се Царство Божије; покајте се и верујте у Јеванђеље* (Мк 1, 15), Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2018, 85–98. ISBN: 978-86-87329-63-8 **M63**

2) „Локална и универзална Црква у теологији Валтера Каспера“, у: З. Матић / А. Ђаковац / Р. Кисић (ур.), *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*, Београд: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ, 2021, 115–131. ISBN: 978-86-7405-237-2; УДК 272-72 Каспер В.; 272-732.2-722.52 Каспер В. **M63**

3) „Допринос Православног богословског факултета екуменским односима Српске Православне Цркве“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Богословље код Срба: изазови и перспективе*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2022, 221–234. ISBN: 978-86-7405-256-3; УДК 271.222(497.11)-675"19/20"; 378.6:271.222(497.11)-675"19/20" **M61**

4) „Саморазумевање Православне Цркве у екуменском дијалогу“, у: З. Матић / А. Ђаковац, Р. Кисић (ур.), *Допринос Митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу*, Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2024, 139–152. ISBN: 978-86-7405-239-6; УДК 27-675 Зизјулас Ј.; DOI: 10.46793/MitJovan23.139K **M63**

5) „О Христологији Преподобног оца Јустина Ћелијског“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Ава Јустин: Залог предања. Зборник радова са научног скупа са међународним учешћем одржаног поводом 130 година од рођења, 45 година од упокојења и 10 година од преноса моштију Преподобног оца Јустина Ћелијског*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2025, 163–176. ISBN: 978-86-7405-291-4; https://doi.org/10.18485/pbf_avajustin130.2025.ch9 **M61**

3.3.7. Остали научни и стручни радови

1) „Ökumene – Orthodox“, у: H. Hallermann / T. Meckel / M. Droege / H. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 391–393. ISBN: 978-3-506-78639-5 **M15**

2) „Panorthodoxe Synode – Orthodox“ у: H. Hallermann / T. Meckel / M. Droege / H. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 480–482. ISBN: 978-3-506-78639-5 **M15**

3.4. Цитираност научних радова др Радета Кисића

Анализом конкурсног материјала и истраживањем Комисије, уочава се да су радови кандидата проф. др Радета Кисића редовно цитирани у научној и стручној литератури, при чему детаљнија анализа цитираности указује на чињеницу да број цитата у иностраној литератури вишеструко надмашује број цитата у домаћим научним публикацијама.

Овај реферат ће дати доказе о **43** (четрдесет три) изабрана хетероцитата у научној литератури, објављеној у Србији и иностранству.

1) *Patria Caelestis. Die eschatologische Dimension der Theologie Gregors des Großen*, (Studien und Texte zu Antike und Christentum 61) Tübingen: Mohr Siebeck, 2011. ISBN: 978-3-16-150600-0

Радови у којима се цитира:

- Jane Baun, „Gregory’s eschatology“, у: Bronwen Neil / Matthew J. Dal Santo (ур.), *A Companion to Gregory the Great* (Brill’s Companions to the Christian Tradition, 47), 157–176. ISBN: 978-90-04-25775-7 (**157, 163, 164**. Број хетероцитата: 3)

- Samuel Cohen, „The Evolution of a Disaster: Gregory I, the Rhetoric of Suffering, and Lombard ‘Sieges’ of Rome, 592–593“, *Studies in Late Antiquity*, Vol. 8 , Number 1 , DOI: <https://doi.org/10.1525/sla.2024.8.1.36>, 36–64. ISSN 2470-2048 (**61**. Број хетероцитата: 1)

- Грацианский Михаил Вячеславович / Мигальников Алексей Владимирович, *Полемические письма папы Григория Великого о титуле „вселенский“ Константинопольского патриарха*, (Причерноморье в Средние века. Вып. 11), Москва – Санкт-Петербург, 2022, 9–67. (**32**. Број хетероцитата: 1)

- George E. Demacopoulos, *Gregory the Great. Ascetic, Pastor, and the First Man of Rome*, Notre Dame 2015. ISBN-13: 978-0268026219; <https://doi.org/10.2307/j.ctvpj75m1> (**7, 45, 184, 199**. Број хетероцитата: 7)

- Enrico Beltramini, *Desecularizing the Christian Past. Beyond R.A. Markus and the Religious-Secular Divide*, Amsterdam: Amsterdam University Press B.V., 2023. ISBN 978 94 6372 188 2; doi 10.5117/9789463721882 (**17**. Број хетероцитата: 1)

- Joel Varela Rodríguez, „Isidoro de Sevilla ante Gregorio Magno: Aspectos de la teología moral“, у: *Augustinianum* 60/2 (2020), 499-522. (**504–505**. Број хетероцитата: 1)

- Marcin Wysocki, „*Spem vestram in omnipotentis Dei manu ponite* (Ep. XI, 23): Hope in the Letters of St Gregory the Great — Decline or Development of the Theology of Hope?“, у: *La teologia dal V all’VIII secolo fra sviluppo e crisi. XLI Incontro di Studiosi dell’Antichità*

Cristiana (Roma, 9-11 maggio 2013) (Studia Ephemeridis Augustinianum 140), Roma 2014: Institutum Patristicum Augustinianum, 433–439. (**433**. Број хетероцитата: 1)

2) *Кораџи ка заједништву. Рад Заједничке лутеранско-православне комисије*. Пожаревац / Београд: Одбор за просвету и културу Епархије пожаревачко-браничевске / Хришћански културни центар Др Радован Биговић, 2016. ISBN: 978-86-87329-50-8

Радови у којима се цитира:

- Златко Матић, „Хришћанство и ислам у плуралистичком друштву — сапостојање и изазови“, *Саборност* 14 (2020), DOI: 10.5937/sabornost2014141M, 141–156, (**148**. Број хетероцитата: 1)

- Gjoko Gjorgjevski, „Orthodoxy and Protestantism through the Centuries“, у: *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*, (March 2018) Vol. 38: Iss. 1, Article 7, 74–91. (**78, 81, 82, 90, 91**. Број хетероцитата: 7)

3) „*Senectus mundi* in der Theologie Gregors des Großen“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, број 13, 2013, 156–165. ISSN: 1451-3455

Рад у којем се цитира:

José Luis Moralejo Álvarez, „De nuevo sobre la senectus mundi: Notas sobre un tópico literario“, у: *Revista de Estudios Latinos* (RELat) 18, 2018, 11-27. ISSN: 1578-7486 (**22**. Број хетероцитата: 1)

4) „Die Serbische Orthodoxe Kirche“, у: *Die orthodoxen Kirchen der byzantinischen Tradition*, T. Bremer / H. R. Gazer / C. Lange (yp.), Darmstadt: WBG (Wiss. Buchges.), 2013, 45–52. ISBN-10: 3534238168; ISBN-13: 978-3534238163

Рад у којем се цитира:

- Ioan Vasile Leb / Ilie Ursa, „Einführung in die Geschichte der Orthodoxen Kirche“, у: Ioan Vasile Leb, Konstantin Nikolakopoulos, Ilie Ursa (yp.), *Die Orthodoxe Kirche in der Selbstdarstellung. Ein Kompendium*, Berlin 2016, 11–59. ISBN-13 : 978-3643128447 (**32**. Број хетероцитата: 2)

5) „*Unitatis Redintegratio* after 50 Jears: An Orthodox Reading“, in: *Pontifical Council for Promoting Christian Unity. Information Service* N. 144 (2014/II), 65–68. ISSN 0020-174X

Радови у којима се цитира:

- Mato Zovkić, „Reception of Vatican II Teaching on the Eastern Orthodox Churches by Croat-Catholic and Serb-Orthodox Theologians“, у: Johannes Grohe, Gregor Wurst, Zvezdan Strika, Hermann Fischer (yp.), *Begegnung der Kirche in Ost und West im Spiegel der synodalen Strukturen. Historisch-theologische Beiträge. Festschrift zum 70. Geburtstag von Petar Vrankić*, Sankt Ottilien 2017, 450–474. ISBN-13: 978-3830678694 (**472, 473**. Број хетероцитата: 2)

- Alfredo Gabrielli, „La recezione di Unitatis redintegratio nel dialogo con l'Ortodossia guardando al magistero di papa Francesco“, у: *Paralellus*, Recife, v. 13, n. 33, jul./dez. 2022, 233–258. (**250, 256**. Број хетероцитата: 2)

6) „Perspektive pravoslavno-rimokatoličkog dijaloga“, у: *Edinost in Dialog Unity and Dialogue*, letnik 70, leto 2015, 39–50. ISSN 2335-4127; UDK 27.675:271

Рад у којем се цитира:

- Andrej Saje, „Zakonska zveza protestantov s stališča Katoliške cerkve“, у: *Edinost in dialog*, letnik 72, leto 2017, 127–139. ISSN 2335-4127; UDK: 274/278:27-45 (134. Број хетероцитата: 1)

7) „Die Sendung der Kirche in der Welt von heute“, у: *Orthodoxes Forum. Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München*, 31. Jahrgang, 2017, Heft 1+2, 89–94. ISSN: 0933-8586

Рад у којем се цитира:

- Ioan Moga, „Future Perspectives on Orthodox-Catholic Dialogue on the Basis of Current Documents of the Great and Holy Synod of Crete“, *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, vol. 17, issue 51 (Winter 2018), 21–37. ISSN: 1583-0039 (28. Број хетероцитата: 1)

8) „Die Fundamente stärken. Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у: *Catholica* 1/2017, 52–59. ISSN 0008-8501

Радови у којима се цитира:

- Athanasios Vletsis, „Rezeption als ‚Deus ex machina‘ oder wie wird ein Konzil im Leben der Kirche integriert?“, у: *Una Sancta* 73. Jahrgang, 2/2018, 152–168. ISSN: 0342-1465 (157. Број хетероцитата: 1)

- Răzvan Persa, „The Canonical Tradition of the Orthodox Church and the Holy and Great Council Between Reception And Rejection“, у: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Theologia Orthodoxa*, 62, no. 1 (2017), 39-72. DOI:10.24193/subbto.2017.1.04 (43. Број хетероцитата: 1).

9) „Primus sine paribus: Одговор на текст Московске Патријаршије о примату“, у: *Саборност* 14 (2020), 199–214. ISSN 1450-9148; УДК 271.2- 732.2(049.2); 271.222(470)-732.2(049.2); 271.21(560)-722.51-732.2(049.2); DOI: 10.5937/sabornost2014199K

Радови у којима се цитира:

- Razvan Persa, „Die Aktualität und Bedeutung der Kanones von Nizäa für die heutige theologische und ökumenische Debatte“, *Una Sancta* 79 (3/2004), 190–201. ISSN: 0342 - 1465 (198. Број хетероцитата: 1)

- Razvan Persa, „Dezbateri canonice și eclesiologice actuale cu privire la natura sinodală a Bisericii Ortodoxe“, у: Casian Rușet / Iustin Popovici, *IN HONOREM Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Rus*, Arad 2023, 339–363. ISBN: 978-973-752-943-5 (347. Број хетероцитата: 1)

- Небојша Стевановић, „Primus universalis у званичним документима Међународне комисије за богословски дијалог римокатоличке и православне Цркве: рецепција и изазови“, у: *Саборност* 17 (2023), 75–111. DOI: 10.46793/sabornost23.075S (99. Број хетероцитата: 1)

10) (коаутор Далибор Ђукић) „Свети и Велики Сабор у контексту установе саборности – црквеноправна и екуменска перспектива –“, у: *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 2/2021 (vol. LV), 571–600. ISSN: 0550-2179; УДК 271.222(497.11)“2016”; doi:10.5937/zrpfns55-30159

Рад у којем се цитира:

- Razvan Persa, „Dezbateri canonice și eclesiologice actuale cu privire la natura sinodală a Bisericii Ortodoxe“, у: Casian Rușeț / Iustin Popovici, *IN HONOREM Pr. Prof. Univ. Dr. Constantin Rus*, Arad 2023, 339–363. ISBN: 978-973-752-943-5 (345. Број хетероцитата: 1)

11) (коаутор Растко Јовић) „The Serbian Orthodox Church: Conveying Unity and Solidarity in the Church“, у: E. G. Farrugia / Ž. Paša (yp.), *Autocephaly. Comming of Age in Communion. Historical, Canonical, Liturgical, and Theological Studies. Volume I (Orientalia Christiana Analecta 314)*, Rome: Orientalia Christiana Analecta - Pontifical Oriental Institute, 2023, 367–398. ISBN: 978-88-7210-409-5

Рад у којем се цитира:

- Daniela Kalkandjieva, „Autocephaly Reconsidered: Civil Authorities as Autocephaly-Making Factors“, Tornike Metreveli / Emil Bjørn Hilton Saggau (yp.), *The Sacred Battlefields of the Eastern Europe: The Role of Orthodox Christianity in Geopolitics*, A special issue of Religions (ISSN 2077-1444), [https:// doi.org/10.3390/rel15121518](https://doi.org/10.3390/rel15121518), 1–20. (2, 7. Број хетероцитата: 5)

3.5. Преглед и оцена радова

Комисија ће у наставку изнети своју оцену радова који су релевантни за избор у звање редовног професора и на почетку треба приметити да је очигледно да су сви радови писани из перспективе Систематске теологије са посебним нагласком на Екуменско богословље.

3.5.1. Монографија

1. *Развој екуменског покрета. Историјски преглед до 1948. године*. Пожаревац / Београд: Епархија браничевска, Одбор за просвету и културу / Институт за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду, 2026. ISBN 978-86-82200-24-60

Монографија „Развој екуменског покрета: Историјски преглед до 1948. године“ представља изузетно вредан и систематски уобличен научни допринос проучавању међуцрквених односа. Аутор пред читаоце доноси комплексну историјску и теолошку грађу, нудећи прецизан преглед кључних етапа у развоју екуменског дијалога до оснивања Светског савета цркава. Посебан квалитет ове студије огледа се у њеној изванредној методолошкој селекцији; свестан чињенице да би претензија на апсолутну

свеобухватност резултирала непрегледним и заморним делом, аутор издваја најважније покрете и иницијативе, сагледавајући их превасходно из перспективе Православне Цркве. Овакав приступ сведочи о академској зрелости аутора који суверено и детаљно влада историјом међународних институционалних покрета и историјских саборских докумената.

У првом делу студије, аутор пружа одличну семантичку и историјску анализу развоја појмова „екумена“ и „екуменски односи“. Кроз ерудитан приступ, прати се развој овог термина од античког значења „насељене земље“ и империјалног римског контекста, преко ранохришћанског и светоотачког поистовећивања са саборношћу Цркве у доба Васељенских сабора, па све до његове савремене употребе у контексту међухришћанског дијалога. Аутор веома вешто објашњава термилошке разлике између хришћанских традиција, истичући православни став да екуменски покрет представља примарно унутархришћанско питање усмерено ка видљивом јединству, јасно га разграничавајући од ширег међурелигијског дијалога.

Посебну теолошку дубину монографија достиже у поглављу које обрађује богословске основе екуменског деловања. Уместо да међуцрквене односе сведе на пуки социолошки или политички феномен, аутор их оправдано утемељује у самој природи Цркве. Полазећи од Христове првосвештеничке молитве и новозаветног императива очувања јединства, аутор наглашава да јединство представља биће и природу Цркве, утемељено на односу унутар Свете Тројице. На овај начин се показује да православно учешће у екуменском покрету није одступање од Предања, већ аутентичан израз црквене дијалогске и релационе природе у савременом свету.

Највећи део студије посвећен је историјском развоју покрета, где аутор показује изузетну аналитичку прецизност. Преглед обухвата период од постреформацијске полемичке теологије и екуменских настојања у XIX веку, укључујући Ламбетски квадрилатерал и конфесионалне савезе, све до кључних догађаја у XX веку. Аутор са правом истиче Светску мисионарску конференцију у Единбургу 1910. године и Патријаршку и синодалну енциклику Васељенске патријаршије из 1920. године.

Студија детаљно и објективно анализира генезу и рад два најзначајнија правца екуменског деловања: покрета „Вера и црквено устројство“ са конференцијама у Лозани (1927) и Единбургу (1937), те покрета за практично хришћанство „Живот и рад“ са заседањима у Стокхолму (1925) и Оксфорду (1937). Посебно је импресиван начин на који се обрађује оксфордски скуп, сазван у сенци надлазећег светског сукоба и експанзије тоталитарних идеологија, где се екуменски покрет суочио са озбиљним егзистенцијалним изазовима. Аутор са великим умећем приказује изазове са којима су се суочавали православни делегати и њихов конструктиван допринос у артикулацији светоотачког предања на овим скуповима. Овај преглед се логично заокружује одлуком из Оксфорда о спајању ова два покрета, чиме је трасиран пут ка оснивању Светског савета цркава.

Такође се мора истаћи да ова књига, која недвосмислено спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања: Екуменско богословље, представља прворазредно научно шtivo. Аутор је успео да на академски непрекоран, а опет изузетно јасан и читљив начин, систематизује огроман историјски материјал и прикаже га кроз призму озбиљног теолошког промишљања. Његова способност да теолошке истине повеже са историјским токовима чини ову монографију изузетном литературом. Овако

свеобухватно, а истовремено фокусирано дело, сведочи о великом труду, прецизности и неспорном академском ауторитету његовог аутора.

На крају, треба истаћи да ово научно дело попуњава очигледну празнину у домаћој теолошкој литератури посвећеној екуменском покрету. Реч је о првој студији на српском језику која на целовит и систематски начин приказује историјски развој овог покрета све до оснивања Светског савета цркава. Стога је сасвим оправдано очекивати да ће ова књига бити од изузетне користи не само теолозима, већ и свим истраживачима који се баве међуцрквеним односима до краја Другог светског рата.

3.5.2. Оригинални научни радови у категоризованим часописима и приређеним зборницима

1) „Die Fundamente stärken. Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die „Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у: *Catholica* 1/2017, 52–59. ISSN 0008-8501 **M24+**

У овом оригиналном научном раду из области Систематског богословља са тежиштем истраживања Екуменско богословље аутор анализира документ „Односи Православне Цркве са осталим хришћанским светом“, као и потенцијалне последице његовог усвајања на даљи ток екуменског дијалога. Посебан акценат стављен је на разматрање еклисиолошког статуса других хришћанских заједница (у оквиру параграфа 6), који је, према мишљењима у савременим истраживањима, остављен отвореним за различите интерпретације. Поред тога, аутор примећује да се у документу придаје велики значај билатералним и мултилатералним дијалозима (посебно Светском савету цркава), иако у његовој коначној верзији – за разлику од ранијих нацрта – изостаје евалуација појединачних билатералних дијалога. Иако нису неочекиване критике да се од овог текста очекивало више, аутор аргументовано закључује да он, у светлу савремених екуменских тенденција, недвосмислено сведочи о снажној вољи Православне Цркве за даљим и активнијим ангажманом у екуменском покрету.

2) „Заједничка изјава Лутеранско-православне теолошке комисије – Тајна Цркве: VI Рукоположена служба / свештенство“, у: *Саборност* 12 (2018), 99–122. ISSN: 1450-9148; УДК 27-725 271.2-676:274.5"2017" **M51**

Тема овог научног рада је анализа документа „Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство“, који је Заједничка лутеранско-православна теолошка комисија усвојила у Хелсинкију 14. новембра 2017. године. У фокусу овог истраживања је разматрање свештенства унутар ове две традиције, сагледано кроз призму Светог Писма, ране Цркве и Васељенских сабора, као и Реформације и лутеранских вероисповедања. Посебна вредност овог рада из области Систематског богословља са тежиштем истраживања Екуменско богословље представља чињеница да је аутор и сам члан поменуте теолошке комисије и у раду се примећује да аутор из непосредног искуства рада на самом документу успешно анализира усвојени документ. Нарочита пажња у овој анализи посвећена је теологији и пракси рукоположења, односу између царског и рукоположеног свештенства, апостолском прејемству, те месту и улози жена у животу Цркве, укључујући и питање њиховог рукополагања, што у односима између лутерана и православних представља велику препреку. У свом критичком осврту, аутор, полазећи

извесно од искустава са заседања Заједничке комисије, закључује да поменути текст не представља „последњу реч“ у лутеранско-православном дијалогу о овој теми, већ пре драгоцену полазну основу за њено даље и дубље теолошко промишљање.

3) „Srpska teologija u savremenom društvu“, у: *Edinost in dialog Unity and Dialogue*, 74 (2019) 2: 255–266. ISSN: 2335-4127; UDK: 271.222-1(497.11); DOI: <https://doi.org/10.34291/Edinost/74/02/Kisic> **M24**

Овај оригинални научни рад из области Систематске теологије „Српска теологија у савременом друштву“ концизно анализира улогу и перцепцију теологије у савременом српском друштву. Студија истиче да се теолошка мисао суочава са два изазова: некритичким утапањем у дух времена и традиционалистичким одбацивањем дијалога са модерним светом. Иако постоје маргиналне конзервативне струје, наглашава се да главни ток српске теологије активно учествује у јавном животу и актуелним дебатама. Аутор аргументовано анализира друштвену перцепцију Цркве кроз примере увођења веронауке у школе и повратка Богословског факултета на Универзитет у Београду. Ови догађаји осликавају амбивалентност јавности и страхове од клерикализације, који потичу из комунистичког наслеђа и неразумевања есхатолошке природе Цркве, којој друштво често намеће улогу пуке хуманитарне установе или националног чувара. Закључује се да аутентична теологија мора пажљиво ослушкивати савременог човека и водити двосмерни дијалог у плуралистичком друштву. Овај рад се издваја изузетном аналитичком објективношћу и академском одмереношћу. Аутор вешто балансира између критике унутарцрквеног традиционализма и прецизне анализе секуларистичких предрасуда које друштво гаји према Цркви. Текст не нуди само тачну дијагнозу стања, већ предлаже врло конструктиван пут напред, утемељен на идеји отвореног и аргументованог дијалога између Цркве и модерног друштва.

4) „Vita mixta у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: *Саборност* 14 (2020), 81–93. ISSN 1450-9148; УДК 27-185 Григорије I, пара; DOI: 10.5937/sabornost2014081K **M52**

У овом научном раду аутор полазећи из перспективе Систематске теологије и превазилазећи оквири класичних патролошких истраживања, излаже концепт *vita mixta* који у свом учењу развија Св. Григорије Двојеслов, чије је учење доживело значајну рецепцију у екуменским оквирима у XX веку. Као полазну тачну за своја антрополошка размишљања Св. Григорије Двојеслов често користи последице првородног греха односно губитак *ingenita standi soliditas* и тиме могућност сталне контемплације. Међутим, аутор истиче Григоријев став да се чак и у овом животу може искусити доживљај краткотрајне контемплације и полазећи од овог става, односно личног искуства, Св. Двојеслов развија свој концепт *vita contemplativa*, који је у овом свету ипак тешко остварив јер је, између осталог, сваки човек оптерећен многобројним световним обавезама (*vita activa*). Аутор аргументовано показује да Св. Григорије временом увиђа могућност плодносног повезивања ова два начина живота у концепт *vita mixta*.

5) „Primus sine paribus: Одговор на текст Московске Патријаршије о примату“, у: *Саборност* 14 (2020), 199–214. ISSN 1450-9148; УДК 271.2- 732.2(049.2); 271.222(470)-732.2(049.2); 271.21(560)-722.51-732.2(049.2); DOI: 10.5937/sabornost2014199K **M52**

Аутор у овом раду успешно анализира одговор Митрополита Елпидофора Ламбринадиса на документ свештеног Синода Руске Православне Цркве „Став

Московске Патријаршије о првенству у васељенској Цркви“. Текст Митрополита Елпидофора, који је наишао на значајну рецепцију у међуправославним и екуменским круговима, представља у ствари наставак дебате о примату у на васељенском нивоу Цркве, која је у православној теологији посебно подстакнута усвајањем Равенског документа 2007. године. Кључне теме у овој дебати су питања да ли се однос примата и саборности може разматрати у контексту Тројичног богословља и како се одређује извор примата на различитим еклисиолошким нивоима. Аутор се критички осврће на поједине тврдње у овом документу и, са друге стране, покушава да установи потенцијалне комплементарности између различитих ставова о овим питањима. Значај овој текста јесте и чињеница да од успешног разрешења ових питања очигледно зависе и унутарправославни односи, што питањима анализираним у овом научном тексту из области Систематског богословља са тежиштем истраживања Екуменско богословље даје посебну тежину.

6) „Bis an die Grenze des Konsenses? Die Analyse einiger Aspekte der Erklärung ‚The Mystery of the Church: F. Ordained Ministry/Priesthood‘“, у: *Astra Salvensis* VIII (2020), no. 16, 163–174. ISSN 2393-4727 **M22**

У овом раду аутор пружа исцрпну теолошку анализу Заједничке изјаве „Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство“, коју је усвојила Мешовита лутеранско-православна богословска комисија у Хелсинкију 2017. године. У свом истраживању аутор посебан акценат ставља на питање да ли је овим документом достигнута крајња граница консензуса између две традиције по питању еклисиологије, која је историјски посматрано представљала значајан камен спотицања у екуменском дијалогу (поменута Комисија се и раније мање успешно бавила еклисиолошким питањима). Студија истиче да обе стране деле библијске темеље и уважавају наслеђе ране Цркве у контексту неопходности рукоположене службе. Међутим, аутор прецизно анализира кључне тачке дивергенције, због којих се у тексту прибегло одвојеним конфесионалним исказима. Поред евидентних разлика у разумевању светотајинског карактера свештеничког рукоположења, природе свештеничке службе, као и различитог разумевања апостолског прејемства, аутор посебно наглашава разлике по питању женског свештенства. Док Православна Црква ово недвосмислено одбацује на темељу непрекинутог Светог Предања, лутерани рукополагање жена не сматрају иновацијом већ аутентичним изразом хришћанске еклисиологије у новим животним околностима. Ова студија из области Систематске теологије са тежиштем истраживања Екуменско богословље се одликује изузетном теолошком акривијом и академском објективношћу. Аутор веома зрело и утемељено закључује да, иако изјава обилује опрезним формулацијама и паралелним ставовима, њен догматски и историјски значај није умањен. Напротив, отворено именовање постојећих разлика представља врхунац тренутног консензуса. Текст изузетно лепо и афирмативно показује да је овим сложеним документом успешно заокружен вишегодишњи еклисиолошки циклус, чиме је осигуран даљи плодотворан дијалог Православне Цркве и Лутеранског светског савеза.

7) „Neue Dialogperspektiven oder doch nicht? Die ökumenischen Beziehungen der Orthodoxen Kirche nach dem Konzil auf Kreta“, у: *ΦΙΛΟΘΕΟΣ*, брoј 20.1 (2020), 151–167. ISSN: 1451-3455 **M51**

Предмет овог оригиналног научног рада из области Систематске теологије, са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу, јесте анализа рецепције саборског документа

„Односи Православне Цркве са осталим хришћанским светом”. Рад истражује да ли су усвајањем овог текста отворене нове перспективе у екуменском дијалогу Православне Цркве са другим хришћанским конфесијама. Осврћући се на петогодишњи период након његовог доношења, аутор анализира рецепцију и импликације документа, истичући као његову највећу вредност јасно изражену спремност и континуирану жељу за продубљивањем дијалога. Ипак, када је реч о отварању суштински нових екуменских перспектива, донети овог текста су нешто скромнији. Аутор наглашава да је документ примарно оријентисан *ad intra*, те да више представља импулс за унутарправославни дијалог него платформу за нове екуменске искораци. На крају, аутор утемељено закључује да главни изазов не лежи у обиму нових перспектива које текст нуди, већ у готово потпуном изостанку његове рецепције у ширим црквеним круговима.

8) (коаутор Далибор Ђукић) „Свети и Велики Сабор у контексту установе саборности – црквеноправна и екуменска перспектива –“, у: *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* 2/2021 (vol. LV), 571–600. ISSN: 0550-2179; УДК 271.222(497.11)“2016”; doi:10.5937/zrpfns55-30159 **M51**

Научни рад „Свети и Велики Сабор у контексту установе саборности – црквеноправна и екуменска перспектива”, аутора Далибора Ђукића и Радета Кисића, пружа компаративни приказ развоја институције саборности у Православној Цркви. Студија истражује ову установу кроз црквеноправну и екуменску призму, посматрајући Свети и Велики Сабор одржан на Криту 2016. године као савремен израз те вишевековне праксе. У првом делу рада, аутори анализирају еволуцију института саборности од првог Апостолског сабора у Јерусалиму, преко митрополитанских и дијецезалних, све до васељенских сабора. Кроз ову историјску ретроспективу истиче се изузетна флексибилност установе саборности, која се кроз историју успешно прилагођавала различитим административним потребама и друштвено-политичким околностима. Саборност се дефинише као основни темељ на којем почива црквена организација на свим нивоима.

Други део студије фокусира се на вишедеценијски процес припрема за Критски сабор, наглашавајући да те припреме представљају посебну фазу у развоју саборности. Аутори детаљно прате рад свеправославних предсаборских конференција и сабрања предстојатеља, указујући на бројне изазове у постизању консензуса о кључним канонским и теолошким питањима, попут дијаспоре, аутокефалије, диптиха и календара. Посебан акценат стављен је на екуменску димензију Сабора. Аутори закључују да су екуменски односи директно обликовали ток саборских припрема, будући да је потреба за артикулацијом заједничког православног става према другим хришћанима била једна од главних мотивација за сазивање оваквог скупа. Тиме је установа саборности превазишла свој искључиво црквеноправни значај и потврдила се као кључни фактор у савременим међуцрквеним и међуверским односима. Комисија закључује да овај оригинални научни рад спада у област Систематског богословља са тежиштем истраживања Екуменско богословље.

9) „Постсаборска рецепција документа „Мисија Православне Цркве у савременом свету“, у: *Зборник Матице српске за друштвене науке*, 2/2021 (бр. 178), 177–188. ISSN: 0352-5732; УДК 271.2-732.3-284(495.9)“2016”; <https://doi.org/10.2298/ZMSDN2178177K> **M51**

Овај научни рад анализира документ „Мисија Православне Цркве у савременом свету” са Критског сабора (2016) и посебно његову постсаборску рецепцију. Аутор даје осврт

на дуготрајни предсаборски процес, истичући да су због вишедеценијског одлагања оригинални нацрти морали бити ревидирани како би одговорили на савремене изазове. Централни део студије чини анализа рецепције овог документа, са посебним фокусом на текст Васељенске патријаршије „За живот света. Ка социјалном етосу Православне цркве” из 2020. године. Компаративном анализом показује се да новији документ знатно отвореније и детаљније обрађује питања људских права, екуменског дијалога и екологије, те експлицитно одбацује западну теорију о „праведном рату”. Аутор закључује да снага „Мисије” лежи у постигнутом свеправославном консензусу, док „За живот света” нуди храбрији, модерно артикулисан теолошки оквир који позива на даљи развој и примену социјалног етоса Цркве. Аутор посебно истиче да оба ова документа несумњиво имају велики екуменски значај и значај потенцијал за даље разговоре о овим темама са другим хришћанским црквама. Овај научни рад, који спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу, одликује јасна структура и уравнотежена анализом историјског контекста и савремене примене саборских одлука. Посебна вредност студије лежи у објективном сагледавању теолошких домета, али и регионалних ограничења документа „За живот света”.

10) „Der Serbisch-Orthodoxe Patriarch Porfirije als ‚Brückenbauer““, у: *Journal of Eastern Christian Studies*, Volume 74 (2022): Issue 3-4 (Dec 2022), 242–261. ISSN: 1783-1555; doi:10.1163/17831520-20220020 **M23**

У овом научном раду, писаном из перспективе Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу, „Српски Патријарх Порфирије као „градитељ мостова““ пружа свеобухватан приказ визије и пастирског деловања поглавара Српске Православне Цркве. Ослањајући се на говоре и интервјуе Његове Светости, аутор га карактерише превасходно као „градитеља мостова“ у комплексним екуменским, међурелигијским и међунационалним односима. Овакав миротворни приступ дошао је до пуног изражаја током његове службе као Митрополита загребачко-љубљанског од 2014. године, а темељи се и на његовом ранијем искуству живота у мултиетничкој Бачкој. За Патријарха Порфирија, неопходност дијалога не представља пуку куртоазију, већ лежи у самој природи Цркве и њеној Тријадолошкој основи: човек је створен као биће дијалога јер је Бог у себи дијалог Оца, Сина и Светога Духа. Студија анализира кључне изазове и правце његовог деловања кроз неколико аспеката: а) Односи са Римокатоличком Црквом: Посебна пажња посвећена је унапређењу веза са католицима у Хрватској и шире, кроз превазилажење међусобне отуђености и инсистирање на заједничком хришћанском наслеђу; б) историјско оптерећење: аутор анализира нетеолошке факторе који отежавају помирење на простору бивше Југославије. На примеру различитих тумачења улоге кардинала Алојзија Степинца, показано је како Патријарх Порфирије, иако искрен у вези са ставом СПЦ и сопственим уверењима, негује пажљив дијалог пун поштовања према хрватским католицима; в) међурелигијски сусрети: Патријархов ангажман обухвата и дубоко поштовање према припадницима других религија, што се огледа у братским односима са исламском заједницом и оштрим осудама сваког међунационалног или верског насиља. Аутор у овом раду закључује да Патријарх Порфирије доследно наставља своју мисију отворености, где се невинне жртве прошлости поштују као универзални мученици, а хришћанско праштање представља једини пут за превазилажење подела.

11) „Die Einheit der Kirche aus orthodoxer Sicht“, у: *Catholica* 77 (2023), 56–65. ISSN 0008-8501 **M24**

Научни рад „Јединство Цркве из православне перспективе“ анализира суштинске теолошке изазове са којима се суочава Православна Црква у погледу свог унутрашњег јединства и синодалне структуре. Аутор истиче да је питање црквене јединствености прерасло из „важног изазова“ у највећи проблем савременог православља, посебно након прекида евхаристијске заједнице између појединих помесних Цркава. Иако се актуелне поделе често тумаче кроз призму геополитике, Кисић исправно наглашава да у њиховој основи леже фундаментална теолошка питања о канонској структури, природи првенства (*primus inter pares*) и критеријумима црквеног јединства. Централни део рада посвећен је евхаристијској еклисиологији као кључном доприносу православне теологије 20. века. Аутор анализира доприносе Георгија Флоровског, Николаја Афанасјева и Јована Зизјуласа, истичући да се пуноћа Цркве остварује у евхаристијском сабрању локалне цркве предвођене епископом. Кисић прецизира да јединство Цркве није пуко збрајање делова, већ органска заједница (*koinonia*) пуних месних цркава које су међусобно идентичне у Христу. Аутор закључује да јединство Цркве почива на три димензије – у вери, у светим тајнама (Евхаристији) и у канонској структури. Међутим, проблем се јавља приликом преношења ових начела на универзални ниво. Рад указује на велики јаз између идеалне синодалне теорије и стварне праксе, посебно након Критског сабора. Коначна порука ове студије, која недвосмислено припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања Екуменско богословље, јесте да се питање првенства и синодалности више не сме одлагати, већ захтева критички и будућности окренут теолошко-канонски дијалог, будући да од њега зависи не само јединство православља, већ и кредибилитет његовог сведочења у свету.

12) „Der Katholisch-Orthodoxe Dialog. Bestandaufnahme und Perspektiven“, у: D. Schon (ур.), *Dialog 2.0 – Braucht der orthodox-katholische Dialog neue Impulse?*, (*Schriften des Ostkircheninstituts der Diözese Regensburg*, Band 1), Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2017, 88–101. ISBN/EAN: 9783791729237 **M14**

У раду који недвосмислено спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор пружа свеобухватну анализу историјског развоја, тренутних изазова и будућих праваца екуменског сусрета између Римокатоличке и Православне Цркве. Студија започиње освртом на „дијалог љубави“, инициран међусобним укидањем екскомуникација из 1054. године, наглашавајући кључни значај сусрета поглавара и симболичних гестова (попут враћања светих моштију) за превазилажење вишевековне историјске отуђености. У анализи званичног теолошког „дијалога истине“, др Кисић указује на значајне домете Мешовите међународне комисије (попут Равенског документа), али и на периоде озбиљних криза узрокованих питањима унијатства и разумевања примата и синодалности. Како би се превазишла тренутна стагнација и замор у екуменском покрету, аутор предлаже примену нових херменеутичких модела, пре свега концепт „ре-рецепције“ католичког теолога Ива Конгара. Овакав приступ захтева препознавање историчности црквених институција (посебно папства), критичко преиспитивање сопствених традиција и јасно разликовање суштине црквених структура од њихових променљивих историјских форми. Аутор исправно закључује да је за превазилажење самодовољности кључна рецепција плодова дијалога у свакодневном црквеном животу, као и заједничко, практично деловање цркава у суочавању са савременим етичким и друштвеним изазовима

13) „Gemeinsamer orthodox-katholischer Arbeitskreis St. Irenäus“, у: M. C. Hastetter / S. Bortnyk (ур.), *Mosaik der Ökumene. Rezeptionsimpulse zum orthodox-katholischen Dialog*

(FORUM ÖKUMENE herausgegeben von der PRO ORIENTE Kommission junger orthodoxer und katholischer Theologinnen und Theologen, Band 2) Freiburg / Basel / Wien: Verlag Herder GmbH, 2018, 110–129. ISBN: 978-3-451-38364-9 **M14**

Тема овог научног рада из области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу јесте рад православно-католичке радне групе Св. Иринеја, која је веома позната у екуменским круговима и резултати њеног рада се пажљиво прате од стране свих научника и представника Црква укључених у православно-католички дијалог. У првом делу текста аутор најпре излаже постанак и циљеве рада ове радне групе да би потом прешао на њен начин рада. Највећа пажња посвећена је прегледу досадашњих заседања и евалуацији рада групе из перспективе њеног доприноса православно-римокатоличком дијалогу. Аутор пажљиво анализира досадашње резултате рада и покушава да у њима пронађе импулсе који би допринели даљем развоју екуменских односа између Православне и Римокатоличке Цркве и то посебно у периоду када је званични дијалог између ове две Цркве ипак у извесној фази „размишљања“ о будућности дијалога. Премда је релативно тешко евалуирати резултате рада сличних радних група, чија заседања и радни материјали нису доступни јавности (изузимајући саопштења за јавност), аутор са правом оцењује да је допринос ове радне групе православно-римокатоличком дијалогу веома значајан, и то не само због њеног сопственог рада и очекиваних резултата, већ и због чињенице да је добар део чланова ове радне групе ангажован и у другим телима која се баве дијалогом између Римокатоличке и Православне Цркве.

14) „Die ökumenischen Beziehungen zwischen der Serbischen Orthodoxen Kirche und den Anglikanischen Kirchen während und nach dem Ersten Weltkrieg“, у: *Orthodoxes Forum* 35 (2021/1-2) (Orthodoxe Theologie und Kirche in und aus der Ökumene verstehen: zum 65. Geburtstag und Dienstabschied von Athanasios Vletsis), 103–114. ISSN: 0933-8586 **M14**

У овом раду из области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира период изразите сарадње и оптимизма у погледу потенцијалног уједињења ове две Цркве. Студија истражује у којој су мери нетеолошки, односно политички фактори обликовали ове међуцрквене односе, смештајући их у шири контекст британско-српских дипломатских веза. Др Кисић показује како су се односи Велике Британије и Србије трансформисали од почетног неповерења до снажног савезништва током Првог светског рата. Кључну улогу у овом приближавању одиграли су „незванични амбасадори“, пре свега јеромонах (касније Владика) Николај Велимировић. Његове харизматичне беседе – укључујући и историјску проповед у Катедрали Светог Павла у Лондону – као и масовна прослава „Косовског дана“ 1916. године широм Британије, радикално су позитивно промениле слику Србије у британској јавности. Током рата, Англиканска црква је пружила огромну логистичку и финансијску подршку српским свештеницима и студентима теологије који су избегли у Велику Британију, омогућивши им богослужења и школовање.

Ипак, студија јасно указује на раскорак између практичног екуменизма („дијалога љубави“) и формалног теолошког консензуса („дијалога истине“). Док су поједини гестови сведочили о великој срдчности, званични теолошки ставови били су знатно опрезнији. Богословски факултет у Београду је 1923. године заузео став заснован на канонској акривији, инсистирајући да признању англиканских рукоположења мора претходити усаглашавање око кључних догматских питања и јасно дефинисање еклисиолошког статуса Англиканске Цркве. У закључку, аутор истиче да је ова

историјска епизода екуменског приближавања била превасходно вођена нетеолошким факторима, ратним савезништвом и личним залагањем харизматичних појединаца. Овај случај показује да братски односи, иако неопходни за отварање врата, сами по себи не могу заменити озбиљан и темељан теолошки дијалог.

15) (коаутор Растко Јовић) „The Serbian Orthodox Church: Conveying Unity and Solidarity in the Church“, у: E. G. Farrugia / Ž. Paša (ур.), *Autocephaly. Comming of Age in Communion. Historical, Canonical, Liturgical, and Theological Studies. Volume I (Orientalia Christiana Analecta 314)*, Rome: Orientalia Christiana Analecta - Pontifical Oriental Institute, 2023, 367–398. ISBN: 978-88-7210-409-5 **M13**

У овом раду аутори анализирају историјски развој аутокефалије Српске Православне Цркве (СПЦ) у ширем друштвеном и еклисиолошком контексту и то из систематске и канонске перспективе. Аутори најпре указују на развој самог термина „аутокефалија“, који је у раној Цркви означавао административну јединицу унутар једног Царства, док је од 10. века, појавом држава ван Царства, почео да подразумева црквену самосталност у одлукама које се тичу помесних Цркава. Централни део студије посвећен је добијању аутокефалије 1219. године. Овај чин није био мотивисан неком тежњом ка црквеном „независношћу“, већ тежњом да се очува духовно јединство са Цариградом и избегне утицај Латинског царства, као и Охридске архиепископије након пада Цариграда 1204. године. Аутокефалија је тада подразумевала право на самосталан избор и хиротонију архиепископа и епископа, чиме је Српска Црква добила пуна административна права која су одговарала аутокефалном статусу. Рад даље прати историјску путању СПЦ: уздицање на ранг Патријаршије 1346. године за време цара Душана на сабору у Скопљу.; тежак положај под османском влашћу, обнову Пећке патријаршије 1557. године захваљујући Макарију Соколовићу, те њено поновно укидање 1766. године услед високих намета и политичких тензија; постојање више регионалних српских Цркава током 18. и 19. века, укључујући Карловачку митрополију, Црногорску митрополију и цркву у Кнежевини Србији која је аутокефалност добила 1879. године. Коначно уједињење свих српских црквених области 1920. године у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца, што је Цариградска патријаршија званично потврдила Томосом из 1922. године. У закључку рада који својом тематиком и методологијом обухвата више теолошких дисциплина (систематско богословље, канонско право и црквену историју) аутори упозоравају на савремене изазове, истичући да црквене границе на Балкану не морају нужно пратити променљиве политичке границе, јер инсистирање на томе може водити ка новим конфликтима, док интегритет канонског простора доприноси духовном миру и стабилности у региону.

16) „Kirche – Gesellschaft – Säkularisierung. Erfahrungen aus der Serbischen Orthodoxen Kirche“, у: S. Lederhilger (ур.), *Salz der Erde. Kirchen in der säkularen Gesellschaft*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2024, 128–148. **M14**

У овом раду аутор истражује сложен однос између Српске Православне Цркве и друштва у модерној Србији, сагледавајући историјске, социолошке и политичке факторе. Аутор наглашава да се данашња позиција Цркве не може потпуно разумети без историјског контекста, почев од немањихког концепта византијске симфоније, преко улоге Цркве као јединог чувара националног идентитета током османске владавине, па све до промене статуса Цркве у Краљевини Југославији. Посебан акценат студије стављен је на изузетно тежак комунистички период након Другог светског рата, за који др Кисић тврди да није донео никакву природну секуларизацију, већ једино насилно и политички

индуковано атеизовање читавог друштва. Деведесетих година долази до „повратка светог“, када религија поново постаје кључни маркер колективног идентитета. Међутим, иако се данас чак осамдесет процената грађана Србије изјашњава као православци, аутор прецизно истиче да огромну већину чине традиционални и номинални верници, са нижом стопом редовног учешћа у литургијском животу. Студија такође анализира све савремене изазове са којима се Црква сада суочава, стриктно укључујући унутрашњи традиционализам који суштински одбацује модерност, али и жучне дебате о улози веронауке у школама. Као изванредан путоказ за већу отвореност и бољи дијалог са постмодерним светом, он предлаже драгоцено искуство православне дијаспоре. У самом закључку овог рада, писаном из перспективе Систематске теологије уз узимање у обзир екуменских импликација, аутор истиче да упркос јасној уставној одвојености од државе, Црква и даље задржава убедљиво највише поверење грађана и веома активан јавни утицај, чиме се данас посебно јако истиче њен мировни потенцијал.

17) „Tradition und Traditionen als ökumenische Herausforderung. Eine orthodoxe Perspektive“, у: P. Brusanowski / D. Schon (ур.), *Kirchliche Tradition – Wegweisung für die Zukunft? Impulse für eine Erneuerung der kirchlichen Sendung in Ost und West*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2025, 165–177. ISBN/EAN: 9783791735726 **M14**

У овом раду који недвосмислено спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира улогу и поимање концепта Предања у савременом екуменском дијалогу и православној теологији. Иако су званични дијалози (попут лутеранско-православног) постигли висок степен начелне сагласности о значају Предања, конкретна теолошка питања, попут рукоположења жена, показују да дубоке разлике у његовој интерпретацији и даље постоје и представљају изазов. Аутор истиче да ни унутар саме Православне Цркве не постоји униформно разумевање овог појма, што се огледа у савременим дебатама о неким литургијским питањима. С једне стране, теолози попут Светог Јустина Поповића наглашавају апсолутну верност светоотачком наслеђу и не праве стриктну терминолошку ни суштинску разлику између божанског Предања и историјских предања (обичаја), посматрајући учење Цркве као недељиву целину у којој има места за напредак у разумевању, али не и за суштинску промену. С друге стране, аутор указује на динамички приступ Георгија Флоровског, који Предање дефинише као живо сведочанство Светог Духа, а не искључиво као историјски ауторитет, чиме се отвара простор за јасно разликовање суштинског Предања од променљивих људских традиција. Студија закључује да православно богословље мора наставити са теолошким преиспитивањем нагомиланих историјских обичаја, како би се сачувала аутентичност Предања, на шта јасно упућује Епископ Атанасије Јевтић. Као кључни корак ка превазилажењу конфесионализма, Кисић наводи предлог Митрополита Јована Зизјуласа о заједничкој екуменској „ре-рецепцији” Предања, која би свим хришћанским црквама евентуално омогућила повратак изворној апостолској заједници.

18) „Kirche und Gesellschaft. Ansätze aus der gegenwärtigen serbischen Theologie“, у: R. Kisić / D. Schon (ур.), *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet 2025, 58–73. ISBN/EAN: 9783791736259 **M14**

У овом раду аутор полазећи од комплексних односа између Српске Православне Цркве, државе и модерног друштва у Србији настоји да артикулише одговоре савремених

српским теолога на ове изазове. У тражењу адекватног модела односа Цркве и државе односно друштва, Кисић наводи ставове савремених српских теолога: а) Александар Ђаковац предлаже „умерени секуларизам“ као оптимално решење, које подразумева формалну одвојеност уз активну сарадњу у областима образовања (веронаука), војног свештенства и социјалног рада. Он такође јасно разликује нелегитимни правни утицај (доношење државних одлука) од потпуно легитимног политичког утицаја, где Црква има демократско право да јавно заступа своје ставове; б) Радован Биговић, коментаришући дебате о облику владавине, истиче да Православље није везано ни за монархију ни за републику, али да су принципи демократске државе данас много ближи Цркви него било који други систем. У погледу односа Цркве и модерног друштва, аутор анализира упозорења теолога о опасностима затварања пред светом: а) Растко Јовић предлаже „средњи пут“ који произилази из есхатолошке визије, одбацујући како фанатичну изолацију и непријатељство према модерности, тако и њено некритичко прихватање; б) Зоран Крстић упозорава да носталгично романтизовање предмодерног друштва прети да Цркву сведе на ниво секте која покушава да живи у изолованом, паралелном свету; в) Златко Матић наглашава неопходност напуштања застарелих парадигми „монолога, монопола и монолитности“. Он се залаже за мајеутички (дијалошки) приступ у коме се хришћанска истина не посматра као пуки посед, већ као догађај који се рађа у живој заједници и дијалогу са људима 21. века. Аутор у овом раду писаном из перспективе Систематске теологије закључује да је аутентичан и отворен дијалог са друштвом једини исправан пут за Цркву. Иако монолог делује сигурније, дијалог, упркос ризицима које носи – слично наступу апостола Павла на Ареопагу – представља централни показатељ аутентичности црквене мисије у савременом свету.

19) (коаутор Далибор Ђукић) „Human Rights and the Environment – Theoretical, Moral and Religious Foundations“, у: A. Raisz / E. Krajnyák, (ур.), *Human Rights and Environmental Protection from a Central and Eastern European Perspective*, Miskolc–Budapest: Central European Academic Publishing, 2026, 19–44. ISBN 978-615-7027-20-6; DOI: https://doi.org/10.71009/2026.arek.hraep_1 **M14**

У овом раду аутори анализирају комплексну везу између правне заштите природе, етичких начела и хришћанске теологије. Аутори истражују могућност признања права на здраву животну средину као универзалног људског права, разматрајући три приступа: процедурална права, „озелењавање“ постојећих људских права и признавање самосталног права на здраву животну средину. Иако процедурални механизми (попут приступа информацијама) представљају значајан правни напредак, они остају антропоцентрични и недовољни јер штите природу само посредно, кроз призму индивидуалне штете. Насупрот томе, аутори аргументују да право на здраву средину испуњава критеријуме етичког захтева од „посебног значаја“ и „друштвене утицајности“, што му даје снажну моралну основу за признање у међународном праву. Библијско-теолошка анализа побија раније критике да је хришћанство узрочник еколошке кризе. Напротив, хришћанство нуди конструктиван оквир у којем је свет Божје дело са сопственом вредношћу, а човек позван да буде одговоран управитељ и „свештеник творевине“ који свет приноси Богу. Рад систематично представља доприносе различитих цркава: Римокатоличка црква истиче „целовиту екологију“ (енциклика *Laudato si'*), Православна Црква кроз саборска документа и дела Митрополита Зизјуласа наглашава покајање и аскетски однос према природи, док реформацијске цркве кроз екуменске иницијативе инсистирају на климатској правди. Аутори, у овом тексту који кроз мултидисциплинарни приступ (али са јасном

перспективом Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу у другом делу рада) закључују да су антропоцентрични приступи и они који у средиште стављају природу ради ње саме међузависни. Савремена теологија нуди интегративни приступ који повезује очување природе са социјалном правдом и духовном обновом човека.

20) „Synodality and Participation in Orthodox Tradition“, у: C. Necula / M. (Iuliu-Marius) Morariu / I.-R. Răsvan (ур.), *Principiile construcției pastoralei catehumenale. Studii și exemple de bune practici. Contribuții ale profesorilor și cercetătorilor*, Sibiu 2026, 117–135. ISBN 978-606-989-215-2 **M14**

У овом раду који недвосмислено спада у област Систематског богословља са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор пружа свеобухватну анализу кризе саборности (синодалности) у савременом православљу, коју сагледава кроз призму неуспеха Светог и Великог сабора на Криту 2016. године да окупи све аутокефалне Цркве. Кисић наглашава да саборност није само административно-канонски инструмент, већ онтолошка категорија Цркве као „Тела Христовог“ и евхаристијске заједнице, чије функционисање зависи од активне комуникације и учешћа свих њених чланова. Анализирајући новозаветне темеље, аутор указује на то да 34. апостолски канон представља „алгоритам“ саборности, који захтева консензус и узајамно уважавање, супротстављајући се како индивидуалном ауторитаризму, тако и распадању Цркве на федерацију независних институција. Др Кисић упозорава да православље тренутно пролази кроз „кризу саборности“, где се у међусобним односима Цркава монолошко често претпоставља дијалогу. У закључку, аутор истиче да саборност мора бити динамичан процес који се прилагођава савременим условима, будући да су канонски модели из византијског периода настали у политичким и друштвеним контекстима који су данас потпуно измењени. Др Кисић истиче се да је за истинску саборност неопходна отвореност за другог, угледање да начин функционисања саборности на регионалном нивоу, али и проналажење нових форми комуникације које би омогућиле ефективно решавање међуцрквених спорова.

21) „Јединство светих – нејединство живих из теолошко-духовне перспективе“, у: Н. Икић / А. Ковачевић (ур.), *Једна света, опита и апостолска Христова Црква. Конгарови погледи у прошлост – отварање перспектива будућности*, (Studia Oecumenica 1) Београд: Београдска надбискупија, 2016, 129–144. ISBN: 978-86-89179-13-2 **M31**

У овом који јасно припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира еклисиолошку и екуменску мисао француског теолога Ива Конгара, чији су ставови значајно обликовали теологију Другог ватиканског сабора. Аутор истиче Конгарово противљење ексклузивистичком поистовећивању Тела Христовог искључиво са Римокатоличком црквом, чиме је отворен теолошки простор за разматрање еклисиолошког статуса православних и протестаната. У свом кључном раном делу *Подељени хришћани*, Конгар дефинише принципе „католичког екуменизма“, наглашавајући да је јединство Цркве превасходно пневматолошки утемељено као дар од Бога, док спољашњи институционални критеријуми имају секундарни значај и прилагођавају се историјским околностима унутар домостроја спасења. Централни концепт Конгарове теологије јесте „саборност“, која омогућава складно сапостојање јединства и различитости. Конгар храбро закључује да су историјски расколи заправо

осиромашили пуноћу саборности и саме Римокатоличке цркве, као што ће се то касније признати и у документима Другог ватиканског сабора. У раду се истиче да нешто касније у свом раду Конгар развија концепт Цркве као заједнице (*communio*), правећи екслицилошку разлику између потпуног и непотпуног заједничарења. Конгар експлицитно назива Православне Цркве сестринским црквама, тврдећи да на Истоку и Западу егзистира иста Црква Христа и апостола, те да су постојеће разлике више канонске него суштински догматске природе. Као решење за превазилажење „нејединства живих“, Конгар у зрелијој фази експлицитно одбацује модел повратка отцепљених заједница и предлаже процес заједничке „ре-рецепције“ учења и праксе. Аутор на крају компетентно закључује да овај екуменски задатак није само интелектуални подухват, већ захтева дуг и стрпљив процес самокритике, превазилажења сопствених ограничења и међусобне обнове свих хришћанских традиција.

22) „Die Sendung der Kirche in der Welt von heute“, у: *Orthodoxes Forum. Zeitschrift des Instituts für Orthodoxe Theologie der Universität München*, 31. Jahrgang, 2017, Heft 1+2, 89–94. ISSN: 0933-8586 **M33**

Аутор у овом раду анализира саборски документ „Мисија Православне цркве у савременом свету“, који је усвојен на Светом и Великом сабору на Криту 2016. године. Текст је првобитно конципиран 1986. године у специфичним условима Хладног рата, због чега је радна комисија одабрала „средњи пут“ како би избегла отворену осуду конкретних друштвено-политичких система, након чега је коначно ревидиран у јануару 2016. године. Документ поставља мисију Цркве у есхатолошку перспективу и наглашава да мисијски позив не сме попримити облик агресивног прозелитизма, већ мора бити сведочење у љубави, уз потпуно поштовање културног идентитета сваког човека. Вредност људске личности директно је утемељена на стварању човека по лику Божјем. Кисић, међутим, примећује да документ не нуди очекивану дубљу православну анализу модерног концепта људских права, већ их спомиње тек два пута, и то искључиво у контексту слободе савести и осуде дискриминације. Када је реч о миру, он се посматра кроз призму правде и људске одговорности, док се рат генерално осуђује као директна последица зла и греха у свету. Документ експлицитно осуђује оружје за масовно уништење, ратове изазване религијским фанатизмом, као и оне мотивисане национализмом који резултирају етничким чишћењима и окупацијом територија. У области дијаконије и социјалне правде, Сабор осуђује неумерени конзумеризам и похлепу, истичући да они воде ка духовном сиромаштву и уништавању животне средине. Као одговор на ове изазове, Црква позива на хришћанску врлину умерености и захтева постављање етичких граница у модерним биотехнолошким истраживањима. Такође се одлучно потврђује традиционални став да се породица темељи искључиво на светој тајни брака као заједници мушкарца и жене. Др Кисић компетентно и уверљиво закључује да документ не доноси неке теолошке новине, већ потврђује постојеће и општеприхваћено учење. Разлог за то лежи у чињеници да је Сабор превасходно био фокусиран на „осигурање темеља“ и уређење унутрашњих црквених односа, што је Патријарх Вартоломеј истакао као неопходан предуслов за кредибилно обраћање Цркве савременом свету. На крају Комисија закључује да овај рад спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу.

23) „Die gemeinsame Lutherisch-Orthodoxe Kommission – Rückblick und Perspektiven“, у: I. Z. Pavlović / M. Illert (ур.), *Ostkirchen und Reformation 2017. Begegnungen und Tagungen*

Аутор у овом раду који спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу пружа критичку анализу 35 година дугог међународног теолошког дијалога између Православне Цркве и Лутеранског светског савеза. Аутор истиче значајна достигнућа остварена кроз 16 пленарних заседања и 12 заједничких декларација, које су допринеле дубљем међусобном разумевању и разбијању предрасуда. Дијалог је резултирао важним теолошким консензусима о темама попут Божанског откривења, спасења и благодати, као и односа Светог Писма и Светог Предања, при чему је разјашњено да лутеранско начело *sola scriptura* не негира православно схватање Светог Предања. Такође, обе стране су признале нормативни ауторитет васељенских сабора ране Цркве. Међутим, др Кисић прецизно лоцира и методолошке недостатке оваквог „екуменизма консензуса“. Да би се постигао званични договор, поједини теолошки термини неретко су остављани отвореним за интерпретацију. Оваква двосмисленост омогућава обема странама да усвојене текстове тумаче искључиво кроз призму сопствене традиције, чиме се суштински консензус потенцијално обесмишљава. Поред тога, аутор примећује да одличне теолошке декларације често остају без практичне рецепције у свакодневном црквеном животу, што се огледа и у изостанку експлицитног узајамног признавања крштења. У погледу будућности, аутор у овој студији упозорава да се овај дијалог тренутно налази на прекретници. Православна страна изражава дубоку скепсу због новијих дешавања унутар лутеранских цркава (попут рукоположења жена и истополних бракова), што указује на озбиљан херменеутички раскорак у приступу Светом Писму. Да би се избегао екуменски ћорсокак, др Кисић предлаже напуштање досадашње методологије тражења консензуса по сваку цену и захтева отворено суочавање са спорним питањима која раздвајају цркве.

24) „Serbische Orthodoxe Kirche und ökumenische Bewegung“, у: D. Schon (ур.), *Die Serbische Orthodoxe Kirche in den Herausforderungen des 21. Jahrhunderts*, Regensburg 2019, 82–96. ISBN/EAN: 9783791730578 **M33**

Рад пружа историјски преглед учешћа Српске Православне Цркве (СПЦ) у екуменском покрету, указујући на њену активну улогу међу Православним Црквама у првој половини 20. века. У периоду до Другог светског рата доминирали су интензивни билатерални односи са Англиканском црквом, подстакнути британском подршком током Првог светског рата и делатношћу истакнутих личности попут Епископа Николаја Велимировића и Иринеја Ћирића. Са друге стране, односи са Римокатоличком црквом били су скромни и оптерећени локалним политичким тензијама унутар Краљевине Југославије, укључујући и Конкордатску кризу. Након Другог светског рата, политички контекст Хладног рата мења динамику. Иако је на Московској конференцији 1948. године одбијено учешће у оснивању Светском савету цркава (ССЦ), СПЦ временом мења став и 1965. године постаје чланица ССЦ-а, док Патријарх Герман 1968. године бива изабран за једног од председника ССЦ-а. Аутор објективно сагледава и унутарцрквене критике, посебно оне које је упућивао отац Јустин Поповић, појашњавајући да његова оштра осуда „хуманистичког“ и „папоцентричног“ екуменизма није значила одбацивање идеје дијалога и љубави као такве, већ критику појединих појава у екуменском покрету. Аутор се касније у раду бави билатералним односима са Римокатоличком црквом на простору бивше Југославије који су остали дубоко оптерећени „нетеолошким факторима“. Упркос томе, академске иницијативе

(попут међуфакултетских симпозијума започетих 1974. године) и локални напори појединих епископа одржавају дијалог живим. У закључку се истиче да је учешћем на Светом и Великом сабору на Криту 2016. године и прихватањем његовог документа о односима са осталим хришћанским светом, СПЦ показала снажну вољу и потврдила своју трајну опредељеност за активно учешће у екуменском покрету. Комисија на крају недвосмислено сматра да овај рад спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу.

25) „Konfessionelle Identität und ökumenische Annäherung“, у: D. Schon (ур.), *Identität und Authentizität von Kirchen im „globalen Dorf“: Annäherung von Ost und West durch gemeinsame Ziele?*, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2019, 184–196. ISBN/EAN: 9783791731421 **M33**

У овом тексту, који припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира поновни пораст значаја конфесионалног идентитета у савременом екуменском дијалогу, насупрот антиконфесионалним тенденцијама које су доминирале у раним фазама екуменског покрета. Ослањајући се на документа теолошке „Групе из Домба“, аутор прави кључну разлику између хришћанског, црквеног и конфесионалног идентитета. Идентитет се не посматра као статична и фиксна категорија, већ као континуиран и динамичан процес који истовремено обухвата континуитет и промену. Др Кисић наглашава да су конфесионални идентитети дубоко историјски условљени, због чега су заједничка црквено-историјска истраживања неопходна за разумевање улоге нетеолошких фактора који су их обликовали. Иако затварање у конфесионализам води у изолацију, а деконфесионализација у губитак вере, прави екуменски пут захтева очување аутентичног идентитета кроз узајамну отвореност и дијалог. За превазилажење постојећих разлика, студија нуди неколико теолошких перспектива: а) Комплементарност: Прихватање принципа комплементарности теолошких модела (према Лотару Улриху) и схватање екуменизма искључиво као процеса узајамног обогаћивања, а не осиромашења (према кардиналу Валтеру Касперу); б) Кенотичка еклисиологија: примена концепта Јоханеса Броседера, који позива на радикално еклисиолошко самоумањење (кенозу) и уздржаност од сваког облика тријумфализма; в) Конфесионално преумљење (Umkehr): Схватање да екуменско зближавање не представља губитак идентитета, већ његово континуирано јеванђелско очишћење и усмеравање ка Христу. У закључку, аутор критички упозорава на савремене прагматичне концепте попут „стратешких савеза“ или „екуменизма конзервативних вредности“. Иако наизглед корисни, ови приступи носе озбиљну опасност од даљег стврдњавања конфесионалних граница, будући да често искључују отворено и критичко самопреиспитивање које је апсолутно неопходно за истински напредак у екуменском дијалогу.

26) „Die Darstellung der katholischen Kirche in den serbischen Medien“, у: K. Boeckh / D. Schon (Hg.), *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, Regensburg 2021, 223 – 236. ISBN/EAN: 9783791732558 **M33**

У овом раду који припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира начин на који је Римокатоличка црква представљена у водећим штампаним медијима у Србији (попут Блица, Данаса, Политике и Вечерњих новости) у периоду од 2003. године до данас. Аутор показује да је медијска пажња изразито селективна и да је превасходно мотивисана историјским, политичким и

друштвеним, а не строго теолошким факторима. Медијско извештавање значајно варира у зависности од географског и институционалног контекста: а) Римокатоличка црква на глобалном нивоу – због недостатка специјализованих дописника, медији се углавном ослањају на агенцијске вести, при чему су у фокусу активности папе Фрање и политички односи Ватикана и Србије (посебно став о непризнавању Косова); б) Римокатоличка црква у Хрватској – извештавање је готово искључиво ограничено на питања која се директно укрштају са интересима Србије или Српске Православне Цркве (СПЦ); в) црква у Србији – локално извештавање је веома скромно и најчешће маргинализовано на божићне и ускршње посланице београдског надбискупа. Студија наглашава готово потпуно одсуство медијског интересовања за теолошке дијалоге (попут Равенског документа), док дискурсом доминирају две „нетеолошке“ теме: а) „Случај Степинац“ – потенцијална канонизација кардинала Алојзија Степинца изазива континуиране оштре критике на рачун Римокатоличке цркве у Хрватској због њене улоге у Другом светском рату, док се папин потез да заустави процес и формира мешовиту дијалошку комисију са СПЦ веома позитивно оцењује; б) Спекулације о посети папе – медији годинама континуирано спекулишу о могућем доласку папе у Србију, сагледавајући тај догађај кроз позитивну политичку призму, упркос постојећим историјским препрекама. На крају др Кисић исправно закључује да у Србији не постоји јединствена медијска слика Римокатоличке цркве. Док се црква у Хрватској често приказује у негативном и националистичком светлу због неразјашњених историјских сукоба, Ватикан и локална римокатоличка црква представљени су знатно нијансираније и позитивније. Аутор на крају упозорава да ови историјски и политички спорови никако не би смели да баце у сенку стварни теолошки и академски дијалог између две цркве. Премда медијски дискурс не спада нужно у поље интересовања теолога ипак у овом случају он има изузетан значај у рецепцији односа између две цркве и тиме на најнепосредији начин утиче на њихове даље екуменске односе.

27) „Captivities of Traditions: Dealing with Traditionalism and Fundamentalism. An Orthodox Perspective“, у: J. A. Berry / V. Coman (ур.), *Living Tradition. Continuity and Challenges to Churches and Theologies. Proceedings of the 21st Academic Consultation of the Societas Oecumenica* (Beihefte zur Ökumenischen Rundschau Nr. 140), Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt GmbH, 2024, 75–84. ISBN 978-3-374-07540-9 **M31**

У овом раду који припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу аутор анализира кризу разумевања Светог Предања у савременом православљу, указујући на сукоб између аутентичног Предања и његових пролазних облика. Др Кисић истиче важност разликовања једног, светог Предања Цркве од „псеудо-апсолутних“ људских традиција. Позивајући се на мисао Георгија Флоровског и Јована Мајендорфа, аутор наглашава да право Предање није пука конзервација прошлости, већ „живо сведочанство“ које се непрестано обнавља. Верност Предању, дакле, не значи ропску оданост историјским формама, већ верност апостолској поруци кроз њену креативну рецепцију у сваком времену. Аутор критикује традиционализам као „укоченост“ која инсистира на одржавању пракси као апсолутних вредности. Ова појава често настаје услед дуготрајне изолације (нпр. током османске окупације) или у дијаспори, где се Црква несвесно идентификује са локалним обичајима и националним наративима. Позивајући се на Александра Шмемана, Кисић упозорава да „порицање промене“ може да води у гетоизацију и онемогућава Цркву да на реалан начин разуме и вреднује савремене изазове. У закључку, аутор истиче да Црква свој идентитет црпи првенствено из есхатона, а не из прошлости, што јој омогућава да буде „странкиња“ у свету, а истовремено отворена за суштински дијалог. Кључна порука

рада, у којој се аутор позива на Зорана Крстића, јесте да су традиционализам и верност светом Предању обрнуто пропорционални: што је више традиционализма који негира промену, то је мање аутентичног Предања које промену органски инкорпорира.

28) „Покајање као *compunctio amoris* у учењу Светог Григорија Двојеслова“, у: З. Матић (ур.), *Покајање, праштање и спасење у савременој (постмодерној) култури. Испунило се време и приближило се Царство Божије; покајте се и верујте у Јеванђеље* (Мк 1, 15), Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2018, 85–98. ISBN: 978-86-87329-63-8 **М63**

У овом научном раду аутор анализира учење Светог Григорија Двојеслова, кога аутор оправдано назива *doctor compunctionis*, истичући да је Григорије покајање поставио у средиште своје а, захваљујући његовом каснијем утицају, и у средиште западне духовности. Др Кисић указује на суштинску сложеност Григоријевог појма *compunctio*, који није само свест о почињеним гресима, већ динамички егзистенцијални заокрет (*conversio*) ка вечности. Кључни допринос рада јесте прецизна диференцијација између *compunctio timoris* (покајања изазваног страхом од вечних мука) и *compunctio amoris* (покајања које проистиче из љубави према небеској домовини и чежње за Богом). Аутор наглашава да ово друго постаје покретач трајног егзистенцијалног става који човека непрестано приближава Богу. Григорије покајне сузе посматра као знак истинитости обраћења, при чему разликује „ниже сузе“ (страх) од „слатких суза“ (чежња за Богом) које воде ка контемплацији. Др Кисић такође истиче да је у Григоријевом богословљу покајање неопходан предуслов за исправно разумевање Светог Писма, јер „оземаљска заузетост“ онемогућава духовно поимање стварности. Закључно, аутор констатује да покајање код Светог Двојеслова није јуридика категорија већ целовит начин постојања, који човека усмерава ка Царству небеском. Значај овог рада који садржински и методолошки спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу огледа се, између осталог, у томе што аутор у истраживању Григоријевог разумевања покајања настоји да прати његов утицај на каснији развој западне и источне духовности. Наиме, чињеница да је Св. Григорије Двојеслов познат светитељ у обе хришћанске традиције чини да његово учење може бити посматрано као изванредан „мост“ између источне и западне традиције.

29) „Локална и универзална Црква у теологији Валтера Каспера“, у: З. Матић / А. Ђаковац / Р. Кисић (ур.), *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*, Београд: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ, 2021, 115–131. ISBN: 978-86-7405-237-2; УДК 272-72 Каспер В.; 272-732.2-722.52 Каспер В. **М63**

У овом раду, који недвосмислено припада области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу, аутор анализира једно од најактуелнијих еклисиолошких питања: однос између партикуларне (локалне) и универзалне Цркве у теолошкој мисли кардинала Валтера Каспера. Аутор истиче да Каспер овом проблему приступа пре свега из пастирске и екуменске перспективе, супротстављајући се доминантним схоластичким и апстрактним приступима. Студија детаљно разматра чувени теолошки диспут између Каспера и тадашњег кардинала Јозефа Рацингера, изазван ватиканским документом *Communio notio* (1992), у којем је истицано онтолошко првенство универзалне Цркве над локалном. Др Кисић прецизно тумачи Касперову позицију која одбацује идеју да је универзална Црква „сума“ локалних цркава, али истовремено одбацује и њен историјски или онтолошки примат. Ослањајући се на новозаветне представе (посебно на Апостола Павла) и *communio* еклисиологију

Другог ватиканског сабора, Каспер заступа тезу о „перихоретичком јединству“ – узајамном прожимању локалне и универзалне Цркве. Локална Црква, према Касперу, није само део веће целине већ потпуна Црква која оприсутњује једну Христову Цркву, док универзална Црква постоји у и од локалних цркава (*ecclesia in et ex ecclesiis*). Аутор закључује да Касперова еклисиологија нуди важну основу за савремени екуменски дијалог, јер искључује како ригидни централизам тако и растројени федерализам. Овај модел перихоретичког јединства захтева стално тражење баланса између јединства и легитимног плурализма, што представља изазов са којим се Римокатоличка црква и данас суочава, што је видљиво и у тренутно актуелним дебатама попут немачког „Синодалног пута“.

30) „Допринос Православног богословског факултета екуменским односима Српске Православне Цркве“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Богословље код Срба: изазови и перспективе*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2022, 221–234. ISBN: 978-86-7405-256-3; УДК 271.222(497.11)-675"19/20"; 378.6:271.222(497.11)-675"19/20" **М61**

Овај рад пружа ретроспективан преглед улоге Православног богословског факултета у обликовању међуцрквених односа током 20. и 21. века. Аутор кроз три парадигматска примера илуструје како су професори Факултета директно утицали на формулисање званичних доктринарних ставова СПЦ. Први пример обухвата анализу валидности англиканских хиротонија из 1923. године (Доброклонски и Глубоковски), где је, упркос интензивним дипломатским и црквеним везама након Првог светског рата, заузет став канонске опрезности. Иако су аутори признали могућност постојања *apostolica successio*, инсистирали су на догматском сагласју као нужном предуслову за пуно јединство. Други случај анализира рад протејереја Душана Кашића на Свеправославној конференцији у Београду (1966), где је питање старокатоличке јерархије третирано кроз призму икономије, уз постављање јасних услова који се тичу вере, морала и прекида интеркомуније са теолошки сумњивим заједницама. Трећи сегмент истиче значај међуфакултетских екуменских симпозиона (1974–1990) у којима су учествовали теолози из Београда, Загреба и Љубљане. Ови скупови су били кључни за озбиљну теолошку размену и суочавање са заједничким пастирским изазовима на простору бивше Југославије. Закључно, др Кисић наглашава да је најтрајнији допринос Факултета управо образовање генерација теолога (попут о. Радована Биговића) способних за критички дијалог, као и активно учешће професора у савременим међународним комисијама, чиме се потврђује трајна опредељеност СПЦ за активно и одговорно учешће у екуменском покрету. Комисија закључује да овај рад спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу.

31) „Саморазумевање Православне Цркве у екуменском дијалогу“, у: З. Матић / А. Ђаковац / Р. Кисић (ур.), *Допринос Митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу*, Београд / Пожаревац: Институт за Систематско богословље ПБФ УБ / Одбор за просвету и културу ЕПБ, 2024, 139–152. ISBN: 978-86-7405-239-6; УДК 27-675 Зизјулас Ј.; DOI: 10.46793/MitJovan23.139K **М63**

У раду из области Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу др Кисић анализира еклисиолошке ставове Митрополита Јована Зизијуласа о екуменском покрету. Кисић истиче да, иако је Зизијулас био један од најистакнутијих православних представника у дијалозима, његов целокупни екуменски допринос још увек није довољно истражен и тек предстоји озбиљан рад на евалуацији његових дела.

Аутор представља кључне Зизијуласове тезе: а) неопходност дијалога – Зизијулас аргументује да Православна Црква, ако жели да буде верна својим темељним еклисиолошким начелима, не може одбацити екуменски покрет; екуменски покрет се посматра као сусрет крштених хришћана који су у стању поделе, што је ситуација коју сходно јеванђелском императиву јединства (Јн 17, 21) треба превазићи; б) границе Цркве – Зизијулас одбацује схватање граница Цркве као „ограда“ или „преграда“ и уместо тога предлага њихов релациони карактер, који одређује начин односа према свету и другим хришћанима. Крштење ствара неизбрисиву границу између пре-крштењске и после-крштењске ситуације, при чему унутар крштењске стварности расколи не значе нужно да неко остаје потпуно ван реалности Цркве.

Светском савету цркава Зизијулас приписује еклисиолошки значај, не поистовећујући наравно га са Црквом у пуном смислу, али одбацујући његово посматрање као искључиво секуларног ентитета. Аутор такође истиче Зизијуласову критику „конфесионалног“ начина мишљења у богословљу. Уместо компаративне методе, неопходна је заједничка интерпретација вере кроз ерминеvтичку ре-рецепцију Предања. Кључ за ово, по Зизијуласу, јесте есхатолошка перспектива, која помаже да се разликује аутентично Предање од статичних традиција и усмери дијалог ка будућности коју је Бог припремио у Христу.

32) „О Христологији Преподобног оца Јустина Ћелијског“, у: В. Вукашиновић (ур.), *Ава Јустин: Залог предања. Зборник радова са научног скупа са међународним учешћем одржаног поводом 130 година од рођења, 45 година од упокојења и 10 година од преноса моштију Преподобног оца Јустина Ћелијског*, Београд: Православни богословски факултет Универзитета у Београду, 2025, 163–176. ISBN: 978-86-7405-291-4; https://doi.org/10.18485/pbf_avajustin130.2025.ch9 **M61**

У овом раду аутор анализира методолошки приступ Преподобног оца Јустина Ћелијског у излагању христолошких догмата, позиционирајући његово богословље у контекст неопатристичке синтезе. Аутор истражује на који начин отац Јустин, ослањајући се примарно на Свето Писмо, Свето Предање и светоотачко наслеђе, гради Христологију која представља херменеvтички кључ за разумевање његовог целокупног догматског система. Др Кисић констатује да Јустинов приступ, усмерен ка тајни Богочовека, представља свестан отклон од западне схоластике и рационалистичких апологетских метода, које отац Јустин сматра недовољним за изражавање онтолошке реалности догматских истина. Поред методолошке анализе, рад се бави и проблематиком рецепције Јустиновог дела у савременим академским круговима. Аутор указује на диспропорцију између великог поштовања које отац Јустин ужива у православној јавности и његове недовољне богословско-научне рецепције. Др Кисић аргументује да је такав статус узрокован комплексном природом Јустиновог корпуса, његовим специфичним пастирско-педагошким приступом, али и изазовима које поставља његова бескомпромисна верност светоотачкој традицији. У раду закључује да је Јустинова Христологија пример православног догматског мишљења које, уместо логичке и дискурзивне анализе, нуди искуствено сведочанство о Личности Христа, чиме остаје актуелан и неисцрпан извор за савремено богословље. Посматрано из перспективе екуменског богословља овај рад је значајан јер се богословље оца Јустина неретко посматра као противно екуменском дијалогу и сведочанству. Стога је истраживање Јустинових теолошких претпоставки веома релевантно за разумевање његових ставова о екуменском покрету. Комисија стога сматра да је се овај рад може сврстати у област Систематске теологије са тежиштем истраживања на Екуменском богословљу.

33) „Ökumene – Orthodox“, у: Н. Hallermann / Т. Meckel / М. Droege / Н. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 391–393. ISBN: 978-3-506-78639-5

Ова одредница обрађује учешће Православне Цркве у екуменском покрету, почевши од иницијатива патријарха Јоакима III (1902) и Васељенске Патријаршије (1920). Иако су се многе Православне Цркве ангажовале у раду екуменских организација од 20-их година XX века, на конференцији у Москви (1948) поједине Цркве су одбиле учешће у оснивању Светског савета цркава (ССЦ). Ипак, кроз ублажавање политичких тензија и реформе процедура, Православне Цркве су се постепено укључивале у ову организацију. Значај ове сарадње потврђен је документом „Односи Православне цркве са осталим хришћанским светом“ (2017). Поред мултилатералних дијалога, Православна Црква придаје велики значај билатералним контактима, попут оних са Римокатоличком црквом и Лутеранским светским савезом, иако они још нису довели до поновног успостављања евхаристијског општења. Крајњи циљ екуменског деловања за Православну Цркву остаје јединство засновано на вери и Предању седам васељенских сабора. Комисија закључује да овај рад спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања Екуменско богословље.

34) „Panorthodoxe Synode – Orthodox“ у: Н. Hallermann / Т. Meckel / М. Droege / Н. de Wall (ур.), *Lexikon für Kirchen- und Religionsrecht*, Band 3, Paderborn: Brill I Schoeningh, 2020, 480–482. ISBN: 978-3-506-78639-5

Свети и велики сабор Православне Цркве, познат и као Свеправославни сабор, одржан је на Криту од 19. до 26. јуна 2016. године. Његовом сазивању претходио је дугогодишњи и комплексан припремни процес који је почео још 1923. године, а укључивао је бројне предсаборске конференције. Сабор је окупио представнике десет аутокефалних Православних Цркава, док су четири цркве (Антиохијска, Руска, Бугарска и Грузијска) отказале учешће услед неслагања са предложеним документима. Усвојено је осам докумената, који између осталог третирају питања поста, дијаспоре, аутономије, брака и односа Православне Цркве са осталим хришћанском светом. Иако је изостанак појединих цркава обележио скуп, Сабор и целокупан припремни период допринели су јачању синодалног искуства и унутарправославних односа. Његов стварни значај и историјска тежина у великој мери зависе од будуће рецепције у оквиру целе Православне Цркве. Комисија закључује да овај рад спада у област Систематске теологије са тежиштем истраживања Екуменско богословље.

4. ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ

4.1. Стручно-професионални допринос

Од избора у претходно звање, кандидат је показао значајан степен ангажованости са конкретним доприносима у струци. Издвајамо и набрајамо следеће активности:

1. Кандидат је био члан редакције факултетског часописа *Богословље* (2017–2020), а тренутно је члан редакције научног часописа *Саборност* (2017–).

2. Кандидат је члан уређивачког одбора **5** (пет) научних зборника радова у земљи и **1** (једног) у иностранству: 1) *Вера и мисао у вртлогу времена*; 2) *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*; 3) *Место сотириологије у савременом систематском богословљу*; 4) *Допринос митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу*; 5) *Теолошки дани: Зборник радова са научне конференције „Теолошки дани 2023“*; 6) *Society as an Ecclesial Task. Churches in East and West as Social Actors in Plural Societies*. (поглавље 3.3.2. овог Реферата)

3. Кандидат је члан саветодавног одбора („advisory board“) едиције *Öst-West-Ökumene* коју издаје реномирани издавач Brill Deutschland GmbH.

4. Кандидат је члан организационог и научног одбора четири скупа од националног значаја: 1) *Место еклисиологије у савременом систематском богословљу*, одржаног у формату видео конференције 11. фебруара 2021. године, у организацији Института за систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 2) *Место сотириологије у савременом систематском богословљу*, одржаног 29. марта 2022. године на Православном богословском факултету у организацији Института за систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 3) *Допринос Митрополита пергамског Јована (Зизијуласа) савременом систематском богословљу*, одржаног на Православном богословском факултету 12. децембра 2023. године, у организацији Института за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 4) *Теолошки дани 2023*, одржаног 21. октобра 2023. године на Православном богословском факултету Универзитета у Београду у организацији Групе за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

5. Кандидат је члан организационог и научног одбора научног скупа од међународног значаја *Der Blick auf den Anderen – Katholisch-Orthodoxe Selbst- und Fremdwahrnehmungen*, одржаног у Београду 2019. године у организацији Института за источне цркве Дијацезе у Регензбургу (Das Ostkircheninstitut der Diözese Regensburg) и Института за Систематско богословље Православног богословског факултета Универзитета у Београду.

6. Кандидат је члан организационог и програмског одбора Међународног научног екуменског симпозиона „Двадесета обљетница Екуменске повеље (*Charta Oecumenica*) – рецепција и перспективе“ одржаног 2021. године у Загребу у организацији Католичког богословског факултета Универзитета у Загребу.

7. Од првог избора у звање ванредног професора кандидат је био ментор за одбрану мастер рада на мастер академских студијама **14** (четрнаест) пута; члан комисије за одбрану мастер рада на мастер академским студијама **17** (седамнаест) пута; члан комисије за одобрење теме докторске дисертације **5** (пет) пута (Ж. Илић, А. Милојков, М. Стојановић, Д. Михајловић, Б. Грујичић); председник комисије за одбрану докторске дисертације на докторским академским студијама **1** (један) пут (Б. Ерић); члан комисије за одбрану дисертације на докторским академским студијама **2** (два) пута (Б. Милинковић на Православном богословском факултету УБ; Е. Китановић на Факултету политичких наука УБ). Поред тога, истичемо да је др Кисић ментор студија на докторским студијама **2** (двојици) кандидата (П. Владисављевићу и Д. Бору), и ментор докторске дисертације **1** (једном) кандидату (А. Глишовићу).

4.2. Допринос академској и широј заједници

1. Кандидат је био члан Савета ПБФ УБ у мандату 2015/2016, 2016/2017. и 2017/18. године.
2. Кандидат је био Руководилац студијског програма мастер студија теологије у мандату 2016/2017, 2017/2018, 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021. година на ПБФ УБ.
3. Кандидат је био члан Комисије за самовредновање ПБФ и члан Дисциплинске комисије за студенте у мандату 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021. године.
4. Кандидат је био члан Комисије за самовредновање ПБФ и председник Дисциплинске комисије за студенте у мандату 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024. године.
5. Кандидат је Председник програмског савета Мултидисциплинарних МАС *Религија у друштву, култури и европским интеграцијама* од 2018. године.
6. Кандидат је био члан Савета Универзитета у Београду од 4. фебруара 2016. до 26. новембра 2018. године.
7. Кандидат је Председник Етичке комисије Студија при Универзитету од 2023. године.
8. Одлуком ННВ ПБФ, кандидат је управник Института за Систематско богословље од његовог оснивања 2018. године.
9. Решењем Министарства просвете и културе Републике Српске од 04. 07. 2018. године кандидат је био члан Комисије за лиценцирање другог циклуса студијског програма *Међурелигијски студији и изградња мира* на Православном богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву.
10. Кандидат је био један од аутора програма едукације наставника верске наставе „Унутрашњи свет образовања“ 2014–2016, који се одвијао под покровитељством Конрад Аденауер фондације у Србији.
11. Кандидат је био самостални аутор и предавач семинара за наставнике верске наставе „Екуменски и међурелигијски дијалог и његово унапређење кроз наставу православне веронауке“ (Брчко, 29. 12. 2017).
12. Кандидат је поводом 500 година реформације на позив Амбасаде Немачке одржао уводно предавање и учествовао на трибини на тему: „Последице реформације за друштво, државу и цркву“, која је одржана 17. 11. 2017. године у Goethe Institut у Београду.
13. Кандидат је одржао предавање на тему „Ökumene-Dokumente ins Altpapier!“ у оквиру Pro Oriente летње школе (Pro Oriente Summer Course 2016) за студенте теологије и сродних научних дисциплина 6. јула 2016. године у Бечу.

14. Кандидат је одржао предавање на тему „Einheit der Kirche aus orthodoxer Sicht“ у оквиру Екуменских студијских дана (Ökumenische Studientage) у организацији Johann-Adam-Möhlner-Instituts für Ökumenik 28. септембра 2022. године.

4.3. Сарадња са другим високошколским, научно-истраживачким установама, односно установама културе или уметности у земљи и иностранству

1. Кандидат је био члан Комисије за писање извештаја за избор у звање вишег асистента на Православном богословском факултету „Свети Василије Острошки“ Универзитета у Источном Сарајеву (одлука од 08. 04. 2019. године).

2. Кандидат је наставник на Мултидисциплинарним мастер академским студијама при Универзитету у Београду „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама“ од школске 2016/2017. године.

3. Кандидат је председник Програмског савета Мултидисциплинарних мастер академских студија при Студијама при Универзитету у Београду „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама“.

4. Кандидат је наставник на докторским студијама на Католичком богословском факултету Универзитета у Загребу од школске 2017/2018. године.

5. Кандидат је био наставник на Универзитету у Источном Сарајеву - Православни богословски факултет "Свети Василије Острошки" у Фочи у академској 2023/24. години.

6. Кандидат је био члан Комисије за преглед и оцену докторске дисертације на Факултету политичких наука Универзитета у Београду (одлука од 15. 09. 2016).

7. Кандидат је био координатор ERASMUS + програма у периоду од 2016. до 2022. године.

8. У оквиру пројекта размене наставног особља ERASMUS+ др Кисић је био гостујући предавач на Фридрих-Александер универзитету Ерланген-Нинберг у периодима од 16–20. октобра 2017. године и од 13–17. маја 2019. године. Током боравка од 16–20. октобра 2017. године, др Кисић је одржао предавања на теме: „Ökumenische Beziehungen auf dem Balkan – geschichtliche Einführung“, „Ökumenische und Interreligiöse Beziehungen in den postjugoslawischen Ländern“ и „Interreligiöse Beziehungen und Migrationen“. Током боравка од 13–17. маја 2019. године, др Кисић је одржао следећа предавања: „Die Sendung der Orthodoxen Kirche in der heutigen Welt“, „Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, „Orthodoxie und Menschenrechte“ и „Die Serbische Orthodoxe Kirche im ökumenischen Dialog“.

9. Кандидат је у оквиру CEEPUS пројекта био је од 21–27. 06. 2019. године гостујући предавач на Католичком теолошком факултету Универзитета у Бечу. Том приликом је одржао предавања на теме: „Particularity and Universality of Human Rights“ и „Der Mensch im Spiegel des Göttlichen – Ikonentheorie und -praxis“.

10. Кандидат је руководио израдом курикулума Мултидисциплинарних мастер академских студија при Универзитету у Београду „Религија у друштву, култури и европским интеграцијама“ приликом последње акредитације из 2021. године.

11. Кандидат је одржао три предавања по позиву на универзитетима у иностранству: 1) „Dialogperspektiven oder doch nicht? Ein Kommentar zum Dokument des Konzils von Kreta über die Beziehungen der Orthodoxen Kirche zu der übrigen christlichen Welt“, у Сибиу 29. 05. 2019. године на позив Das Institut für ökumenische Forschung и Die Andrei Saguna Fakultät für Orthodoxe Theologie (Румунија); 2) „Ecumenical Relations of the Serbian Orthodox Church in the 20th and 21st centuries“, 04. 03. 2021. године на позив: Institute of Eastern Christian Studies, Radboud University (Холандија) (online); 3) „Zwischen Nationalkirche und Diaspora. Erfahrungen aus der serbisch-orthodoxen Kirche“, у оквиру 24. Екуменска летња академија (24. Ökumenische Sommerakademie), у манастиру Кремсминстер (Stift Kremsmünster) 13. јула 2023. године на позив Katholische Privat-Universität Linz.

5. МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Сагледавајући све релевантне сегменте академског и педагошког рада кандидата др Радета Кисића (наставно-педагошки рад, научно-истраживачки рад и друге одговарајуће активности), Комисија констатује да кандидат поседује висок степен научно-истраживачких квалификација у научној области за коју се бира и да кандидат др Раде Кисић испуњава све критеријуме и законске услове за избор у звање редовног професора за ужу научну област **Систематска теологија** / Тежиште истраживања: **Екуменско богословље** на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, са пуним радним временом. Комисија такође истиче да је кандидат др Раде Кисић већину обавезних услова за избор у звање вишеструко квантитативно премашао са чиме кореспондира и висок научни квалитет приложених радова. Комисија посебно истиче чињеницу да је поред обавезне монографије, кандидат објавио чак 34 научна рада који недвосмислено припадају ужој научној области Систематска теологија са тежиштем истраживања Екуменско богословље за коју је конкурс расписан.

Оно што кандидата др Радета Кисића посебно препоручује за избор у звање редовног професора јесте и вишегодишње искуство у наставно-педагошком раду на Православном богословском факултету у оквиру кога је држао наставу на свим студијским нивоима. Током последњег изборног периода кандидат је био изузетно активан на пољу публикаовања радова, на научним скуповима, као и у сарадњи са другим академским (између осталих: Католички богословски факултет Универзитета у Загребу) и истраживачким институцијама (између осталих: Институт за источне цркве Дијацезе у Регензбургу и Институт за екуменску теологију „Јохан Адам Мелер“ из Падерборна), чиме доприноси промоцији и афирмацији Православног богословског факултета.

Узимајући у обзир све горе наведене чињенице Комисија сматра да је др Раде Кисић веома способан кандидат, научни радник и педагог и да је реално очекивати да ће он и даље напредовати и давати допринос у поменутим научним сферама.

На основу свега изложеног, Комисија закључује да су се стекли сви законски услови да се **др Раде Кисић**, досадашњи ванредни професор изабран за ужу научну област **Систематска теологија/Тежиште истраживања: Екуменско богословље** на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, предложи за избор у звање редовног професора за наведену област и тежиште истраживања, као кандидат који испуњава све законске услове, па се стога с поверењем и особитим поштовањем обраћа Изборном већу Православног богословског факултета Универзитета у Београду са предлогом да прихвати реферат Комисије и упути предлог Стручном већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Београду за избор др Радета Кисића у звање редовног професора за ужу научну област Систематска теологија / Тежиште истраживања: Екуменско богословље, са пуним радним временом на поменутом факултету.

У Београду,
09. јул 2026. године

Чланови комисије:

др Александар Ђаковац
редовни професор Православног богословског факултета
Универзитета у Београду,
председавајући Комисије

др Здравко Јовановић
редовни професор Православног богословског факултета
Универзитета у Београду

др Душко Прелевић
редовни професор Филозофског факултета
Универзитета у Београду